

***Internationale erfaringer med
grupperelateret kriminalitet***

Lene Kofoed Rasmussen

Arbejdsrapport 02:2003

Socialforskningsinstituttet

The Danish National Institute of Social Research

Internationale erfaringer med grupperelateret kriminalitet

Dette arbejdsrapport består i et notat, der belyser spørgsmålet om definition af bande og bandekriminalitet (1), og en erfaringsopsamling, der beskriver udvalgte tiltag over for grupperelateret kriminalitet i Holland og Norge (2). Første del ser på bandebegrebet i forhold til grupperelateret kriminalitet som et bredere fænomen, og diskuterer de kriterier, der indgår i internationale definitioner af bande. Anden del skitserer erfaringer i den politimæssige indsats med lokal forankring, kortlægning og analyse og samarbejde med eksterne parter. Fremstillingen bygger på rapporter fra de pågældende lande og på fremlæggelser på et seminar om forebyggelse og bekæmpelse af grupperelateret kriminalitet med deltagelse af praktikere og forskere afholdt i 2002.

Definitionsnotatet og opsamlingen af erfaringer med tiltag er led i et projekt om grupperelateret kriminalitet udført for Rigspolitiet. Definitionsnotatet indgik som arbejdsrapport i projektets indledende fase og er udarbejdet af Lene Kofoed Rasmussen, erfaringsopsamlingen indgår som kapitel i rapporten "Grupperelateret kriminalitet i Danmark", PLS-Rambøll 2002 og er udarbejdet af Lene Kofoed Rasmussen og Jesper Schak Laursen.

1. Internationale definitioner af bande og bandekriminalitet

I projektbeskrivelsen er der lagt op til, at de internationale erfaringer, der skal inddrages, først og fremmest er de erfaringer, som er opsamlet i forskernetværket EUROGANG. Der foreligger imidlertid ikke en overordnet opsamling i det regi, men en række forskellige projekter som ikke (endnu) er sat på fælles formel. Derfor er der i denne fremstilling af definitionsspørgsmålet inddraget anden litteratur.

Megen af den foreliggende litteratur om bander omhandler amerikanske forhold; forskning i denne sammenhæng er omfattende og har en historie tilbage til 1920- og 30-erne. Spørgsmålet, om erfaringer fra USA er relevante for europæiske problemstillinger, tages op i meget af den europæiske litteratur. I Eurogang netværket, (hvor der også optræder en række amerikanske forskere), er holdningen, at den *nyere* amerikanske forskning bør gøres til genstand for sammenligning med ungdomskriminalitet i europæiske storbyer, ud fra den antagelse, at der på nogle områder er tale om parallelitet. Konferencerapporten fra Eurogangs workshop, (der fandt sted i Tyskland i 1998), refererer til et paradoks, der består i, at europæiske forskere og politikere med henvisning til den *klassiske* forskningslitteratur og gängse stereotyper om amerikanske *street gangs* afviser, at fænomenet eksisterer i Europa. Redaktørerne hævder, at disse billeder heller ikke er dækkende for bander i USA.

Både fra europæisk og amerikansk hold lægges der afstand til den tidlige amerikanske forskning og det, der betegnes *the underclass theory*, *poverty theory*, eller *social disorganisation theory*¹. Når det gælder årsager til grupperelateret kriminalitet, er der generelt en bevægelse væk fra at se sociale problemer og fattigdom som eneste forklaring og væk fra monokausale forklaringer i det hele taget. Migration, 'neokolonialisme' og ekskludering² er nogle af de andre årsagsforklaringer, som er i spil i dag.

Når det gælder *definitionsspørgsmålet* har de kriterier, som er ofte forekommende i amerikanske sammenhænge, for de flestes vedkommende en relevans i europæisk sammenhæng, selv om de måske ikke er opfyldt i samme grad. Øvrige skillelinjer i definitionsspørgsmålet går ikke mellem USA og Europa, men

¹ Se fx Jankowsky 1991, Spergel 1995, Andersson 2000.

² Se fx Waters 1999, Tatum 2000, Andersson 2000.

mellem faggrupper, hvor kriminologer og etnografer er uenige, om kriminalitet og vold skal være et kriterium, og mellem forskere, socialarbejdere og rets- og politimyndigheder, som udtrykker forskellige interesser i forhold til betegnelser og grader af kriminalisering af unges tilhørsforhold.

Når det gælder spørgsmålet om *tiltag* mod bandekriminalitet, har vi en forventning om, at det er mere problematisk at læne sig op af de amerikanske fremstillinger. Traditioner inden for retspleje og for arbejdsdeling mellem kriminal- og socialforsorg kan vise sig at være så anderledes, at erfaringer ikke lader sig overføre til en dansk eller europæisk sammenhæng. I den forbindelse vil vi primært inddrage erfaringer fra Holland og Norge. Begge lande er sammenlignelige med Danmark, og begge lande har iværksat en række tiltag på området.

Definitioner og årsagssammenhænge fra den amerikanske forskning bør nok ikke overføres uden refleksion. Undersøgelser, der angiver amerikanske forhold, som en målestok og idealtipe, som europæiske forhold skal holdes op over for, forekommer absurde³. Men selv om der i nogle tilfælde er tale om et spejl, som vi ikke kan genkende "os selv" i, kan der være inspiration til at opstille begreber for en analyse af unge involveret i grupper og kriminalitet i spejlingen af danske eller europæiske forhold i den amerikanske litteratur.

Stempling, ekskludering og moralsk panik

En gennemgående overvejelse i forbindelse med at bruge bandebegrebet er, hvorvidt man på den måde ureflekteret overtager eller ligefrem deltager i mediernes *moral panics*. Moralsk panik betegner en situation, hvor udtalelser fra officielt hold og/eller medierne sætter fokus på et problem, udnævner en gruppe til at være en trussel mod den offentlige orden og giver anledning til, at der igangsættes diverse tiltag for at kontrollere problemet. Der er altså tale om, at en stereotyp fremstilling danner udgangspunkt for myndighedernes handling, og dermed skaber eller accelererer et problem. I Eurogang-netværket er der en

³ Det er tilfældet i Rose Andersens og Andersens bog *Bandeland* 1997, og det forekommer også i Eurogang netværket se fx Huizinga & Schumann 2001.

fløj, som ser det som en fare og anfører, at et forøget fokus på fænomenet gadebander kan være med til accelerere problemerne. En anden fløj ser det som en større fare at nedtone problemerne og dermed ikke få sat ind i tide⁴.

I den danske kontekst kommer den første type overvejelser til udtryk i den kritik, der er fremkommet af Rigspolitiets tidligere gadebander rapporter. Det fremføres, at rapporterne er medvirkende til, at meget af det, der tidligere er blevet opfattet som drengestreger, nu anses for gadebandekriminalitet, og at rapporterne snarere producerer problemet end dokumenterer, at der er bander og kriminalitet⁵.

Det er ikke afgjort, hvorvidt der er tale om flere og eventuelt grovere drengestreger i dag end tidligere. Men det står klart, at det i høj grad er unge med anden etnisk baggrund end dansk, som i dag anses for at udgøre (gade)bander. Disse unge er mere synlige end andre unge, og er på forhånd udnævnt eller stemplet som problem. I nogle fremstillinger angives stempling og eksklusion af disse unge ligefrem som en af de faktorer, der kan skubbe nogle unge med anden etnisk baggrund end majoritetsbefolkningen ind i bander⁶.

Det er i og for sig dokumenteret, at ungdom med etnisk minoritetsbaggrund ofte stemples som problemer, og at eksklusion fra nogle vigtige samfundsmæssige rum som uddannelsesinstitutioner og arbejdspladser finder sted. Men det er fortsat ikke afklaret, hvilken betydning det har for disse unges praksis og for deres identitetsdannelse. Det står heller ikke klart, om stempling og ekskludering kan være medvirkende årsager til, at forholdsvis flere unge med etnisk minoritetsbaggrund deltager i bandelignende grupper og begår kriminalitet end unge fra majoritetsbefolkningen, men flere internationale undersøgelser tyder på dette.

⁴ Klein et al 2001.

⁵ Bai 1999, Koch 1999.

⁶ Andersson 2000, Andersen et al 2001, Tatum 2000.

Det ligger uden for denne opgaves rammer at afklare hvilke årsager, der ligger til grund for, at unge samles i bander og urogrupper. Årsagerne er imidlertid relevante i forhold til, hvordan vi definerer problemet, og kan ikke isoleres fra spørgsmålet om hvilke tiltag, der er hensigtsmæssige.

Flere studier peger på, at status og respekt eller rettere mangel på samme, er helt afgørende for, om unge deltager i bander og urogrupper. Derfor kan etniske minoriteters generelle situation, og hvilken position og status de tildeles i samfundet have betydning. I Anderssons fremstilling af bander i Oslo, fremgår det, at de unge ofte meget tidligt i skoleforløbet er blevet udpeget som ballademagere. Men der er ikke blot tale om *individuel* ekskludering, som kan bestå i at være stemplet som ballademager eller at opleve at have mere begrænset adgang til at få fx praktikpladser eller arbejde end andre jævnaldrende. Der forekommer også en *kollektiv* ekskludering, som unge oplever på den måde, at de kender voksne eller andre unge, der både opnår uddannelse og arbejde, men alligevel ikke får anerkendelse som ligeværdig borger. Hertil føjer sig en tredje dimension, nemlig mediernes og til en vis grad myndighedernes fokus på problemerne med etniske minoriteter, der betyder, at en ung med minoritetsbaggrund hele tiden ser sig selv beskrevet som problematisk⁷

Udover at disse forhold – stempning af den enkelte, den generelle ekskludering og den generelle problematisering af etniske minoriteter – kan være med til at *skubbe* minoritetsunge ind i gruppedannelser (og dermed udgør push-faktorer), er der nogle forhold i grupperne, der *trækker* (og altså fungerer som pull-faktorer): Medlemskab af en urogruppe eller en bande kan være tiltrækkende, fordi man kan finde solidaritet og spænding, opnå status ved at udvise en rigid og barsk form for opførsel, og få anerkendelse eller i hvert fald opmærksomhed⁸.

I vores sammenhæng, hvor opgaven er at definere bander for politiet, er de internationale undersøgelser af stempning og eksklusion relevante på flere niveauer:

⁷ Se Diken (1998) for en diskussion af etniske minoriteters position og anerkendelse (symbolsk kapital).

⁸ Andersson 2000.

For det første understreger det vigtigheden af at finde andre betegnelser end bandebegrebet for de netværk og gruppedannelser, som i nogle tilfælde skaber problemer, men ikke er meget organiserede og meget kriminelle. De internationale erfaringer peger på, at det forstærker problemerne at fokusere på og dramatisere spredte hændelser.

For det andet kan det få en betydning i forhold til at udpege hensigtsmæssige interventionsstrategier og tiltag. Det fremhæves ofte, at metoden til at komme problemer med minoritetsunge til livs er opvisning af autoritet. Det begrundes med at problemerne udspringer af dårlige familieforhold, manglende autoritet fra faderens side og det danske systems blødsødenhed. Men hvis det er rigtigt, at eksklusion og stempling i lige så høj grad eller i højere grad er udslagsgivende, er strategien med at give sociale institutioner, kriminalforsorgen og politiet beføjelser til at praktisere en hård linje i form af konsekvens og nul-tolerance over for minoritetsunge muligvis ikke den rette. Det kan føre til, at de unge oplever sig yderligere stemplet og som ofre for diskriminering, hvilket igen kan føre til øget kriminalitet.

Definitions-dilemmaer

I Eurogangs konferencepublikation optræder to karakteristikker af bander⁹. Der er ikke tale om egentlige definitioner, de tilstræber ikke en klar afgrænsning, men beskriver fænomenet. Den første er et forsøg på en generel beskrivelse af bander. Den anden angives som et forslag til en karakteristik af europæiske bander, og er et produkt af konferencen. Beskrivelsen af den europæiske bande er en modereret udgave af den generelle beskrivelse:

⁹ Klein et al 2001.

Street gangs er:

- fortrinsvis maskulin, men med kvindelige medlemmer,
- fortrinsvis minoritet mht. race, nationalitet eller etnicitet (og i al fald næsten altid udgjort af fremmedgjorte og marginaliserede unge),
- fortrinsvis ungdommelig (alder rapporteret mellem før-teenagere og fyrrerne eller mere, men typisk i ungdom eller tidlig voksenalder),
- ofte territorie- el gadeorienteret,
- fortrinsvis selvanerkendt som gruppe, endda som en særlig gruppe,
- fortrinsvis orienteret mod kriminel aktivitet, men med bemærkelsesværdig variation i niveauet for sådan aktivitet,
- i nogen grad stabil over tid, generelt fra et til mange år.

Europæiske bander er karakteriseret af

- et udover det normale engagement i kriminel aktivitet,
- et niveau af social organisation, der er større end den almindelige informelle ungdomsgruppe,
- en grad af tidsmæssig stabilitet,
- indicier for gruppeidentitet (navn, ritualer, tøj, signaler etc.),
- rumlige muligheder for at mødes jævnligt,
- antagelse af at være blokeret af sociale muligheder,
- gruppetraditioner, som kan overleveres til nye medlemmer,
- tilhørsforhold til et specifikt territorium kan være almindeligt.

Som det fremgår ovenfor, kan det være problematisk at udvande bandebegrebet og anvende det bredt for grupper af unge, der virker forstyrrende for den offentlige orden i forskelligt omfang. De nævnte kendetegn (af bander generelt eller i modereret form af europæiske bander) kan i stedet bruges som udgangspunkt for at diskutere *forskellige* grupper og gruppetilhørsforhold, med henblik på at opstille forskellige typer i det videre arbejde. Nedenfor vil de nævnte karakteristika blive diskuteret ét for ét med reference til skillelinjer i den internationale debat.

Kriminalitet eller optagethed af stil, spænding og seksualitet?

I nogle definitioner er kriminalitet et kriterium, for at en gruppe udgør en bande (det gælder i de fleste af de definitioner, der anvendes af forskere i Eurogang-netværket). Andre forskere anser vold for at være afgørende, og angiver, at det er ”viljen til vold”, der adskiller banden fra andre grupperinger af unge¹⁰. Der er også forskere, der argumenterer for, at kriminalitet og vold netop ikke bør være en del af definitionen, fordi det er det ”vi” ønsker at undersøge.

Uanset om kriminalitet og voldsudøvelse indgår i definitionen, har en overvejende del af litteraturen et stærkt fokus på det kriminelle element, og det fremstår mere eller mindre direkte, som det der giver en bandsammenholdskraft og rationalitet. Her kan etnografiske studier udgøre et korrektiv. Disse studier tyder på, at kriminalitet, der begås af unge bande-/gruppedlemmer, ofte er tilfældig, uplanlagt og begået af en enkelt eller et par unge og ikke af en gruppe som sådan.

Formuleringer som ”en orientering mod kriminalitet som en værdsat gruppeaktivitet” eller ”en orientering mod antisocial eller kriminel opførsel, som er accepteret af gruppen”¹¹ er måske mere rammende. I den internationale litteratur opereres der med en skelnen mellem bandemotiveret og banderelateret kriminalitet¹². Denne skelnen kan måske vise sig vanskelig at overføre til praksis, men det kan være med til at henvende opmærksomhed på, at kriminalitet begået af nogle unge, der også deltager i en gruppe, ikke gør gruppen til en bande eller nødvendigvis betyder, at gruppen er organiseret omkring kriminalitet. Hvis det er rigtigt, (som de oven for nævnte etnografiske studier angiver), at målet og rationaliteten i at deltage i en ungdomsgruppe, er at opnå status ved at optræde barsk på gadehjørnet og i kvarteret, og dermed opnå synlighed og anerkendelse, er der et modsætningsforhold mellem bander og organiseret kriminalitet. Hvis målet er organiseret kriminalitet (fx i form af narkohandel), er synlighed og offentlighed et problem.

¹⁰ Sanders 1993.

¹¹ Se henholdsvis Maxson 2001 og Hakkert et al 2001.

¹² Bjørge & Carlsson 1999, Decker & Van Winkle 1996.

De etnografiske studier fremstiller optagethed af stil, spænding, seksualitet og status, som det kendetegnende ved banderne. Det betyder ikke, at der ikke er kriminalitet, men kriminalitet er ikke det organiserende princip. Det er væsentlige indsigter i forhold til at forstå adfærd blandt medlemmer af en bande og de forebyggende og problemløsende tiltag, der sættes i værk.

Anerkendelse som kriterium?

Et kriterium som tillægges stor betydning i mange definitioner er, at medlemmerne selv opfatter sig som en bande, og at de umiddelbare omgivelser ser dem som sådan. Det forekommer problematisk, fordi det vil svinge med konjunkturer i den udbredte "folkestemning", graden af kriminalisering af bandefænomenet og uforudsigelige ændringer inden for ungdomskulturen.

Hierarki og organisering som kriterium?

I nogle fremstillinger er veletableret lederskab og hierarki et kriterium. Ligesom spørgsmålet om kriminalitet, er det ikke indlysende, at det gælder i særlig høj grad for de grupper, som aktuelt bevæger sig i gaderummet i europæiske byer. Der kan også være tale om, at der er et sæt af lederfunktioner og andre roller, som kan udfyldes af flere og skiftende personer. Eller måske er det slet ikke karakteristisk for grupperne at have en tydelig organisering?

Stabilitet over tid som kriterium?

En vis stabilitet over tid er ofte et kriterium, flere steder figurerer tidsangivelsen "et år eller mere". I stedet for at lægge sig fast på et bestemt tidsrum er spørgsmålet om stabilitet over tid måske bedre formuleret som et spørgsmål om en struktur eller tradition, som fungerer uafhængigt af enkeltpersoner, og som dermed får en vis varighed?

Territorialitet og symboler som kriterium?

Der er enighed om, at der er en optagethed af territorialitet. Selv om det sandsynligvis også gælder i europæiske sammenhænge, er der en stor forskel til den amerikanske situation:

- ?? De amerikanske ghettoer er mere etnisk homogene, har skarpere grænser, en længere eksklusionshistorie og ofte færre serviceforanstaltninger end de såkaldte ghettoer i Europas storbyer. Det kan rumme forklaringen på, at amerikanske bander i nogle tilfælde totalt behersker et territorium i et helt andet omfang end de grupper, der præger europæiske storbyer.
- ?? Af flere europæiske undersøgelser fremgår det også, at det ikke er alle grupper, der hører hjemme i det kvarter, de bor i, men at en gruppe godt kan bestå af unge fra forskellige steder, som 'huserer' sammen i centrum (det gælder iflg. Andersson nogle citystrollers/byvankere i Oslo). Selv om beherskelsen langt fra er total, kan der udmærket være tale om stor symbolsk betydning af at operere i et bestemt område.

2. Internationale erfaringer med tiltag over for grupperelateret kriminalitet

Til inspiration for, hvordan en indsats over for grupperelateret kriminalitet sammensættes og hvilke tiltag der bør indgå, præsenteres i dette kapitel udvalgte internationale erfaringer med at forebygge og bekæmpe grupperelateret kriminalitet. Intent ionen er at fremdrage perspektivrige strategier fra andre europæiske lande, som synes at have problemer af samme karakter som i Danmark. Det vil sige fortrinsvis problemer med løst sammensatte grupper eller netværk af unge, der udøver situationelt betinget kriminalitet.

Det er vanskeligt at opdrive materiale, der behandler indsatsen over for grupperelateret kriminalitet i de enkelte europæiske lande og i et bredt europæisk perspektiv. Beskrivelser og evalueringer af specifikke projekter og modeller er tilgængelige, mens overordnede analytiske fremstillinger er få. I 1998 blev der etableret et forskernetværk, Eurogang, som blandt andet har til formål at udvikle metodiske instrumenter for sammenlignende europæisk forskning om bande- og grupperelateret kriminalitet¹³. Netværket har en intention om at skabe fælles standarder for forskningen på fem områder, og forebyggelses- og bekæmpelsesstudier er et af disse (Bjørgero 2002). Men dette er kun i sin vorden, og i den efterfølgende generelle diskussion af indsatser på området vil derfor indgå referencer til studier fra USA¹⁴.

Inden for nærværende projekts rammer blev der afholdt et seminar med deltagelse af forskere og praktikere fra ind- og udland under titlen *Gangs and Disturbing Youth Groups. Strategies for Prevention and Intervention*¹⁵. På baggrund af seminarets oplæg og diskussioner kan udpeges en række vigtige problemstillinger i forhold til udformningen af en indsats over for grupperelateret

¹³ Se hjemmesiden www.nupi.no/ForskFelles/Eurogang

¹⁴ De tidligere beskrevne forbehold over for overførbare af amerikanske erfaringer gælder også forskning om indsats og tiltag, og også på dette felt er det springende punkt, om det fremherskende problem er bander karakteriseret af permanente velorganiserede strukturer og organiseret kriminalitet – eller urogrupper, problemgrupper, netværk karakteriseret af løs organisering og tilfældig kriminalitet. Overførbare vil løbende blive diskuteret.

¹⁵ Gangs and Disturbing Youth Groups. Strategies for Prevention and Intervention. Brøndby Park Hotel, 7.-8.3.02. I det følgende vil der blive refereret til diverse indlæg på seminaret.

kriminalitet. Først og fremmest blev der fra mange sider efterlyst velfunderede og lokalt tilpassede strategier.

I forelæsningen "Violent youth groups. Strategies for prevention and intervention within the Scandinavian welfare state" lancerede Carlsson cafeteriet som metafor for en ny udvikling, hvor der er et stort udbud af modeller og programmer for indgriben over for bander og grupper, og cafeteriemenuens retter som betegnelse for de enkelte tiltag. Denne overordnede karakteristik af indsatsen over for ungdoms- og/eller gruppekriminalitet i Skandinavien kan henlede opmærksomheden på, at diverse programmer og modeller på området er på vej til at blive salgsvare, som eksporteres over landegrænser, og i nogle tilfælde igangsættes uden tilpasning til den konkrete kontekst. Andre indlæg på seminaret om organiseringen af politiets indsats i henholdsvis Amsterdam, Haag, Kristiansand og Manchester slog til lyd for grundige analyser af konkrete lokale problemer og de organisatoriske forhold, hvorunder indsatsen var organiseret. Samlet set, tegnede der sig et billede af, at fokus bør flyttes fra at se på redskaber isoleret set i form af konkrete projekter og modeller, til grundlæggende principper og organisatoriske forhold. I det perspektiv bør der opstilles forudsætninger, som skal være opfyldt, for at et givent tiltag kan overføres, og der bør gennemføres tilbunds gående analyser af lokale forhold, før en passende indsats sættes i værk – både når det gælder det præventive arbejde og intervention.

I den konkrete fremstilling af indsatser og tiltag har vi valgt at fokusere på erfaringer fra Holland og Norge. Valget var for det første pragmatisk – der er tilgængelig litteratur om indsatser og tiltag fra de to lande. For det andet muliggør den større koncentration af litteratur om de enkelte landes indsatser en mere grundig redegørelse der peger ud over de enkelte tiltag, sådan som anbefalingen fra seminaret lagde op til. Det blev således muligt at se på organisatoriske forhold og dynamikken mellem det nationale og det lokale niveau. For det tredje var valget begrundet i en forventning om, at Norge og Holland ville udgøre to distinkt forskellige cases, hvor Norge ville repræsentere de mange lokale initiativers land, mens Holland ville udgøre et eksempel på et land med en nationalt koordineret indsats. Denne sidste antagelse er ikke blevet bekræftet.

I begge lande igangsættes mange forskellige projekter på lokalt niveau, i begge lande arbejder fagfolk frem mod en mere analytisk velfunderet og sammenhængende indsats, og der iværksættes nationale handlingsplaner i forhold til utilpassede og/eller kriminelle unge i begge lande. I Holland

er Justitsministeriet i gang med at formulere en national strategi for indsatsen over for bande- og gruppekriminalitet. Indsatsen på området i Norge bærer præg af, at man (som det også er tilfældet i Danmark) generelt hylder lokal autonomi, først og fremmest i form af kommunalt selvstyre. Med hensyn til politiet er både Norge og Hollands politi mere decentralt organiseret end politiet i Danmark. Hollands politi har ikke et overregionalt koordinerende organ. I Norge oprettedes i 2001 et politidirektorat, som nationalt koordinerende enhed, mens politidirektoratet beskrives som havende en støttefunktion for et fortsat decentralt politi¹⁶. Det kan forventes, at den decentrale og regionale struktur også afspejler sig i indsatsen over for grupperelateret kriminalitet.

Typer af strategier

Tidligere introducerede vi en skelnen mellem fire forskellige typer af strategier i indsatsen mod grupperelateret kriminalitet:

1. organisering og mobilisering af lokalsamfundet,
2. social intervention/kontaktsskabelse/gadearbejde,
3. tilbud om sociale og økonomiske muligheder, og
4. repression, inklusive formelle og uformelle metoder for social kontrol og fængsling.

Denne inddeling bygger på en kategorisering på basis af forskellige opfattelser af årsag og virkning af anvendte strategier over for bander i USA (Spergel 1995). Ifølge Spergel har ingen af disse strategier vist tilstrækkelige resultater, og han hævder, at der ikke eksisterer succesfulde enstrengede problemløsningsmodeller på området. Derfor beklager forfatteren tendensen til, at beslutningstagere sætter deres lid til en populær og simpel tilgang, selv efter at en sådan har vist sig at være ineffektiv eller mangelfuld. Spergels egen (femte) strategi består i en integration af elementer fra de øvrige på basis af en analyse af problemerne og etablering af målsætning og strategi herudfra. Der er altså ikke lagt op til at vælge én strategi, men at have en varieret palet at sammensætte en indsats fra, alt efter problemernes karakter og omfang.

Fra analyse til strategi

¹⁶ Se hjemmesiden www.politi.no

Spergel foreslår fire trin i etableringen af en sådan tilpasset og sammensat indsats:

Første trin består i at identificere og specificere problemet, hvilket omfatter viden om banden/gruppen, medlemmerne, konkrete lovovertrædelser, og hvorvidt disse er bandemotiverede eller banderelaterede, og at gøre sig klart, hvilken definition der anvendes. Det omfatter også en vurdering af, hvorvidt konteksten er kronisk eller fremvoksende. Og endelig forholdet mellem banden, vold og handel med stoffer.

Det andet trin består i udvælgelse af en passende politik og programstruktur. Dette skridt omfatter identificering af, hvilke faktorer og aktører der bør inddrages.

Det tredje trin er fastlæggelse af en strategi, der kan være en kombination af de ovennævnte strategier.

Endelig *det fjerde trin* som består i at angribe problemet og prioritere politik, serviceydelser eller procedurer.

I Manchester politidistrikt har man på baggrund af lignende analyseredskaber etableret den såkaldte Manchester Multi Agency Gang Strategy, der bygger på en filosofi om at anskue problemet som et kriminalitetsproblem, et socialt problem, et økonomisk problem og et offentligt sundhedsproblem (Stelfox 2002). I Haag politidistrikt har man igangsat en omfattende kriminalitetsanalyse, der ligger tæt op ad den ovenfor beskrevne udvikling af en strategi. Her udpindes også fire trin i den konkrete strategi: Strategisk analyse, problemanalyse, operationel analyse og evaluerende analyse (Versteegh 2002). I Kristiansand har politiet også udarbejdet en strategi på baggrund af et analysearbejde (Hortemo 2002). Der vil blive refereret til erfaringer fra Haag og Kristiansand nedenfor.

Ud over udviklingen fra identificering og analyse af problemerne til udformning af den konkrete politik kan udtrages i hvert fald to nyttige skillelinjer fra Spergels fremstilling: En skelnen mellem *bandemotiveret* og *banderelateret* kriminalitet, og mellem en *kronisk* og en *fremvoksende* kontekst for bandens adfærd.

Motiveret eller relateret kriminalitet

En skelnen mellem på den ene side kriminalitet, der er *motiveret* af en bande, og kriminalitet, der kan *relateres* til en "bande", bygger på, om kriminaliteten tjener "bandens" interesser og begås for at styrke "banden", eller blot tjener et eller flere individers interesser, individer som også deltager i en "bande". I dansk sammenhæng, hvor egentlige "bander" ikke er dominerende, men hvor løsere

netværk er fremherskende, kunne disse begreber omsættes til *gruppemotiveret* og *grupperelateret* kriminalitet. En anden mulighed, der ville skærpe en skelnen mellem "bander" og andre grupper, der udøver kriminalitet, kunne være at anse det for et yderligere karakteristika ved "banden", at der begås kriminalitet, som er motiveret af "banden", mens øvrige gruppers kriminalitet er grupperelateret, dvs. kendetegnet ved, at kriminaliteten bliver begået af en eller flere personer som hører til en gruppe, men at kriminaliteten ikke er organiseret af gruppen og/eller en leder til fremme af gruppen som helhed.

I praksis vil det i nogle tilfælde være vanskeligt at afgøre, hvorvidt der er tale om den ene eller anden form for kriminalitet (af samme grund har projektets spørgeskemaundersøgelse ikke omfattet spørgsmål om, hvorvidt kriminaliteten var af den ene eller anden karakter). Men det kan være værdifuldt at forsøge, fordi det bør tages i betragtning ved valg af strategi over for en given gruppering. På det omtalte seminar gjorde en oplægsholder (Sarnecki 2002) sig til talsmand for, at målet for intervention til enhver tid må være opløsning af netværket (Sarneckis foretrukne term for grupper, hvor unge begår kriminalitet i fællesskab). En af indvendingerne imod denne tilgang lød, at dette er urealistisk – socialarbejderen og det sociale system som helhed kan ikke stille et nyt (ikke-kriminelt) netværk til rådighed for unge i kriminelle netværk¹⁷. En anden indvending baserer sig netop på en skelnen mellem på den ene side netværk eller grupper, der motiverer til kriminalitet, eller hvor forbindelserne mellem de implicerede udgøres af kriminalitet (bander), og på den anden side netværk eller grupper, hvor forholdet mellem personerne handler om alt muligt andet – fx venskaber og identitetsdannelse – mens kriminaliteten er noget sekundært og af mere tilfældig karakter¹⁸. I sidste tilfælde er det vanskeligt og måske slet ikke ønskeligt at splitte gruppen eller netværket.

Fremvoksende eller kronisk kontekst

Uden at gå ind i Spergels definition af en fremvoksende og en kronisk kontekst, (disse er udpræget USA-specifikke), kan denne skelnen inspirere til at indfange dynamikken i en dansk sammenhæng.

¹⁷ Denne indvending blev fremført på seminaret af blandt andre Søren Magnussen, leder af Vilde Læreprocesser i København.

¹⁸ Herhjemme har to projekter i Københavns politikreds haft den samlede gruppe som målgruppe. Det drejer sig om *Hundeslædeprojektet* gennemført på Amager i første halvdel af 1990'erne og projektet *Erhvervsmotivering – Unge der kommer videre*, som blev gennemført i Tingbjerg i midten af 1990'erne og byggede videre på erfaringer fra førstnævnte.

Igen kunne den kroniske tilstand knyttes specifikt til banderne, som er kendetegnet ved kontinuitet og ikke personafhængige strukturer, mens grupperne har en mere dynamisk karakter og kan skifte fra at være løse netværk til at blive mere bandelignende. Som Bjørge og Carlsson har gjort opmærksom på, er der tale om dynamik, der ikke har nogen fastlagt udviklingsretning, men kan gå flere veje, også fra bande til løsere netværk. En analyse af en sådan dynamik i en given gruppe er således helt afgørende for at kunne sætte ind og skubbe en gruppe i den rigtige retning. Udviklingen i Kristiansand (Bjørge, Carlsson & Håland 2001 og Hortemo 2002) kan fungere som illustration af dette eksempel. Her blev en bandelignende gruppe til et større og langt løsere organiseret netværk. Politiets indsats har været afpasset disse forhold.

Mellem national strategi og decentralt styret politi – eksempler fra Holland

Den hollandske lovgivning har siden 1980'erne undergået en række transformationer med henblik på at imødekomme et dilemma mellem på den ene side en stigende kriminalitetsprocent i samfundet generelt, og på den anden side en almen holdningsændring til strafferetslige foranstaltninger (Waard 1995). Sideløbende med lovændringerne blev der brugt mange ressourcer på at udvikle og implementere en fornuftig forebyggende indsats. Bl.a. blev der oprettet en række vejledende råd og ekspertgrupper, og i 1985 etableredes Den tværinstitutionelle Komité for Kriminalitetsforebyggelse med en bevilling på \$ 27 millioner primært til at støtte kommunale tiltag og projekter af kriminalpræventiv karakter. Det hollandske politi har ligeledes undergået en omstrukturering, først og fremmest i udbygning af nærpoltiet, og i tråd hermed decentralisering af planlægning og kompetencer (Versteegh 2002).

På ungdomskriminalitetsområdet mere specifikt er den hollandske strategi dog primært udviklet på baggrund af en række anbefalinger i den såkaldte Van Montfrans Committe Report fra 1994. Denne strategi blev evalueret i 1998 og har siden udmøntet sig i et egentligt politisk program for ungdomskriminalitet, som i dag udgør fundamentet for en bred nationalt og lokalt koordineret indsats af såvel præventiv som repressiv karakter. I det forebyggende arbejde lægges der generelt stor vægt på, at unge i risikogruppen identificeres og påvirkes på et så tidligt tidspunkt som muligt. Der gøres derfor en stor indsats for at udvikle solide lokale familiesupervisions-systemer, hvori skoler, politi og andre myndigheder samarbejder om at udpege eventuelle risikofamilier, og derved bidrage til at målrette en tidlig indsats. I forlængelse heraf har man i nogle kommuner haft held med

at implementere den amerikanske *Community that Care* model, der drejer sig om at yde støtte til risikobørn, bl.a. gennem udvikling af forældrekompetencer.

Der er for nylig gennemført en overordnet opsamling og beskrivelse af igangværende projekter, der retter sig mod gruppekriminalitet i Holland (van Gemert & Wiersma 2000). Ifølge rapportens engelske summary blev der identificeret 57 projekter på landsplan (listen er ifølge rapportens egne oplysninger ikke udtømmende). Knap halvdelen af projekterne (24) bestod i at tildele de unge nogle muligheder eller serviceforanstaltninger ud fra en antagelse om, at det ville ændre de unges adfærd og dermed reducere forstyrrelse af den offentlige orden. Det være sig sportsaktiviteter eller de såkaldte JOPs, ungdomsmødesteder, der som minimum består i et halvtag, men også kan være mobile i form af busser, der kører rundt og forsøger at nå flere grupperinger.

En næsten ligeså stor andel af projekterne (22) bliver karakteriseret som ”kortlægning og kontakt”, og er projekter, der har et dobbelt formål om at opnå viden om, men også at indgå i dialog med, grupper af unge. Projekter af denne type igangsættes både af sociale aktører og af politiet. De kan være tillidsskabende og samtidig være udgangspunkt for at sætte mere præcist ind med yderligere tiltag¹⁹.

Det billede, der herudfra (og fra Gemert 2002) tegner sig af den hollandske situation, er ikke umiddelbart væsensforskelligt fra Carlssons portræt af den skandinaviske model med myriader af lokale projekter, uden nogen samlet national styring/strategi. Der tegner sig dog et billede af, at der inden for politiet er sat massivt ind med analyser på forskellige niveauer og en målbevidst tilgang er indarbejdet i flere politidistrikter (Gemert 2002, Driessen 2002, Versteegh 2002). Samtidig er en række foranstaltninger sat i værk af det hollandske justitsministerium, som synes at indikere en udvikling frem mod en national strategi på området. I samarbejde med det kriminalpræventive råd blev der sidst i 1990'erne skabt grundlaget for en fælles forståelse af problemets karakter (Hakkert et al 2001). Arbejdet mandede ud i forslag til operationelle definitioner af forskellige typer af grupper, der begår kriminalitet og skaber utryghed, og i en anbefaling af at fokusere på det videre begreb om gruppekriminalitet frem for at fokusere på bandekriminalitet. På seminaret i forbindelse

¹⁹ Øvrige projekter bestod i informationskampagner eller guide-ordninger. Rapportens kategorisering af projekterne er baseret på konkret indhold og ikke analytisk i forhold til baggrund for problemerne og målbevidsthed.

med herværende projekt i 2002 deltog en repræsentant for det hollandske justitsministerium, der har som hovedopgave at udarbejde retningslinjer for en fremtidig national strategi. CRIEM og MOVE er to af de allerede iværksatte initiativer.

CRIEM og MOVE

I 1996 udgav det hollandske indenrigsministerium en rapport under titlen *Crime in Relation to the Integration of Ethnic Minorities*, den såkaldte CRIEM-rapport. Rapportens formål var at beskrive kriminalitetstendenser blandt etniske minoriteter – dens omfang, karakter og hovedårsager – og i forlængelse heraf at komme med en række anbefalinger til, hvordan man kunne komme den negative kriminalitetsudvikling blandt etniske minoritetsunge til livs (Bannerjee et al 2000).

I sine konklusioner fremhævede rapporten især minoritetssamfundenes manglende eller ringe integration i det hollandske samfund som en af de væsentligste årsager til den høje kriminalitetsgrad blandt ikke-hollandske unge. Følgelig blev det anbefalet, at den hollandske regering i fremtiden skulle forsøge at reducere kriminaliteten blandt etniske unge gennem en bred og nationalt koordineret kriminalpræventiv strategi, der i stedet for en repressions- og/eller nul-tolerance-logik, skulle tage udgangspunkt i nødvendigheden af at forbedre de etniske minoriteters vilkår i samfundet generelt.

På den baggrund iværksatte det hollandske justitsministerium i slutningen af 1990'erne en række pilotprojekter under parolen 'prevention is in integration' (Ministry of Justice 2000). Formålet var at udvikle et kriminalpræventivt program, der skulle gøre det muligt at tackle etniske unges problemer på en struktureret og integrerende facon, og helst på et så tidligt tidspunkt som muligt. I dag er disse initiativer blevet formaliseret i det såkaldte CRIEM-program, hvorunder Justitsministeriet samarbejder med en lang række lokale etniske grupper om at implementere forskellige integrationsfremmende projekter. Bl.a. satses der bredt på forebyggelse gennem omsorg før, under og efter endt skolegang. Herunder kan for eksempel nævnes:

- ?? At yde støtte i børneopdragelsen gennem strukturerede og lokalsamfundsbaseede initiativer
- ?? At forebygge alle former for sproglige problemer i før-skoletiden
- ?? At forbedre de unges muligheder i uddannelsessystemet via støtte til udvikling af deres sproglige og kognitive evner

?? At forebygge og bekæmpe pjækkeri og håndhæve en mere stringent varetagelse af undervisningspligten.

Det formaliserede samarbejde med de lokale etniske grupper er en af hjørnestenene i CRIEM-programmet. En af de etniske organisationer som Justitsministeriet samarbejder med, er *The Moroccan Association for Development and Change*, også kaldt MOVE. MOVE's mål er at arbejde for en bedring af forholdet mellem det marokkanske samfund og det hollandske juridiske system. Dette prøver MOVE bl.a. at gøre gennem sit arbejde med at højne unge marokkaneres individuelle ansvarsfølelse over for det lokale politi og domstolene. Det sker blandt andet gennem informationskampagner og selvtilidskurser. Desuden fungerer MOVE som en slags lokal konfliktløsningsorgan, der på den ene side selv gør en aktiv indsats for at gøre unge marokkanske uromagere opmærksomme på konsekvensen af deres handlinger, og på den anden side ikke viger tilbage for at indberette unge lovovertrædere til politiet. Derudover har MOVE flere steder oprettet specielle forældreråd bestående af frivillige blandt fædrene til de marokkanske unge. Rådets rolle er at deltage i møder med lokale politikere, velfærdsorganisationer og politiet, for i samarbejde med dem at skabe et netværk til løsning af lokalsamfundets problemer med marokkanske unge.

Vurdering

CRIEM-programmet involverer samarbejde mellem de nationale myndigheder og lokale etniske grupper om forebyggelse og bekæmpelse af kriminalitet blandt etniske unge. Gennem en lokal implementering af en nationalt koordineret integrationsstrategi, og via et formaliseret samarbejde mellem den hollandske regering og diverse etniske initiativtagere, repræsenterer CRIEM et forsøg på at samordne en struktureret integrationsindsats med en kriminalpræventiv indsats over for unge med anden etnisk baggrund end hollandsk. I den egenskab synes såvel idégrundlaget for CRIEM som programmets organisering og formalisering at kunne være en vigtig kilde til inspiration for tilrettelæggelsen af den kriminalpræventive indsats rettet mod etniske unge også i Danmark.

HALT

Det såkaldte HALT-program (tHe ALTernative) hører også under Justitsministeriet (HALT 1997). Siden det første HALT-kontor blev etableret i 1981, har lokale kontorer over det meste af Holland tilbudt unge, der har begået mindre forseelser, en alternativ mulighed for at 'betale' for deres forbrydelse, uden at domstolene bliver indblandet. Programmet er frivilligt og indbefatter en

forpligtelse til at udføre et stykke arbejde, der har relation til den forbrydelse, som den unge har begået. HALT giver med denne 'noget for noget' strategi et kriminalpræventivt redskab, der både har et opdragende og adfærdskorrigerende sigte, men som også samtidig tilstræber at give unge på kant med loven en alternativ måde at bøde for kriminalitet uden at få en plettet straffeattest.

I praksis fungerer HALT ved, at politiet henviser den unge lovovertræder til en orienterende samtale med HALT. Her får den unge så relevante informationer om, hvad HALT er, og hvad der forventes af den unge, hvis han eller hun skulle vælge at indgå i et HALT-kontraktforløb. Hvis den unge herefter vælger HALT frem for at lade sin sag følge den almindelige juridiske rettergang, udfærdiges der en kontrakt til underskrivelse af alle de implicerede parter, dvs. den unge, dennes forældre (hvis den unge er under 16 år), den skadesramte og HALT-bureauet. HALT-bureauet har herefter ansvaret for at holde øje med, at den unge indfrier sin del af den indgåede aftale. Typisk indbefatter dette omkring tyve timers arbejde. Arbejdets karakter har en direkte forbindelse til den skade, som den unge har forvoldt.

De typiske HALT-klienter er skolebørn i alderen 12-18 år, som er kommet i kontakt med politiet pga. mindre forseelser. Det være sig graffiti, butikstyveri, gadeuorden eller hærværk, som den unge typisk har begået pga. kedsomhed, gruppepres eller blot for at opnå respekt fra sine kammerater. HALT betragter dog ikke sine klienter som 'bandemedlemmer' eller som specielt socialt belastede problembørn. Typisk er disse børn nemlig flittige skolegængere, deres forbrydelser er som oftest impulsmotiverede og generelt kommer de fra ganske 'almindelige' familier. Karakteristisk for dem er dog, at de gerne har begået mere kriminalitet end deres jævnaldrende. Andelen af piger under HALT-programmet er omkring 20%, mens HALT-statistikkerne kun viser en svag tendens til overrepræsentation af unge med en anden etnisk oprindelse end hollandsk.

Programmet har vist sig at have en positiv effekt på unge ballademageres opførsel i cirka 60% af tilfældene. Hertil kommer, at HALT-programmet, ud over den kriminalpræventive effekt, også har en række andre fordele:

- ?? det udgør et alternativ til traditionelle afstraffelsesprocedurer via domstolene
- ?? 'noget for noget' strategien er en effektiv sanktionsform
- ?? offeret for den unges forbrydelse får erstatning for de forvoldte skader
- ?? den unge får ikke en plettet straffeattest, fordi det er en ikke-juridisk sanktion.

På den baggrund er HALT-programmet blevet et af de største kriminalpræventive programmer i Holland. Der er i dag 64 kontorer fordelt over hele landet. De fleste HALT-kontorer drives i dag af lokale myndigheder, dog med delvis finansiering fra staten. Dette lokal/nationale samarbejde har desuden udmøntet sig i en stor grad af formalisering af bureauernes arbejde. I 1995 vedtog regeringen således nogle retningslinjer for straffeudmålingen under HALT, og for hvilke forbrydelser der rent juridisk hører under programmet (HALT 1997).

Vurdering

HALT er et strafferetsligt alternativ til det traditionelle juridiske system på linje med de såkaldte ungdomskontrakter i Danmark, der også bygger på indgåelse af et bindende kontraktforhold mellem den unge lovovertræder og myndighederne. Imidlertid er HALT i modsætning til ungdomskontrakterne et *frivilligt* alternativ til det almindelige strafferetslige system og ikke en del af det. Dette frivillighedsaspekt kan måske forklare den forholdsvis store succesrate. Programmets sammenkobling af kriminalitetens art og arbejdets karakter kan også være medvirkende til, at den opdragende effekt er større end i den danske parallel. Det skal dog samtidig bemærkes, at HALTs fokus er individorienteret og ikke rettet mod bekæmpelse af gruppekriminalitet som sådan. Endvidere er HALTs målgruppe tilsyneladende en anden end de mere eller mindre socialt belastede unge, der i Danmark typisk bliver dømt til at indgå i et ungdomskontraktforløb.

I tråd med CRIEM og MOVE repræsenterer HALT et nationalt initiativ igangsat af Justitsministeriet, der kodificerer indsatsens form og indhold, og står for den overordnede koordinering af HALT-programmets aktiviteter.

Kriminalitetsanalyse efter Haag-modellen

I Haag politidistrikt har man arbejdet med en kriminalitetsanalyse i forhold til et problem med grupperinger af unge med marokkansk baggrund. Det er indtrykket, at dette arbejde er genstand for stor opmærksomhed i Holland generelt og bliver brugt i det igangværende arbejde med at udarbejde en strategi på området. Politichefen i Haag og lederen af analyse- og forskningsenheden i samme politikreds har beskrevet og anbefalet den anvendte kriminalitetsanalyse, og de erfaringer, der hidtil er høstet hermed (Versteegh og Wiarda 2002). De grundlæggende principper og trin i kriminalitetsanalysen, og hvordan analysen blev anvendt af Haags politi i indsatsen over for

grupperelateret kriminalitet begået af unge med marokkansk baggrund, bliver i det følgende beskrevet på baggrund af denne fremstilling. Målgruppen bestod af unge i alderen fra 12 til 25, og der skelnes mellem yngre og voksne i kriminalretslig forstand (lavalderen er 15 år ligesom i Danmark). Kriminalitetsanalysen blev påbegyndt i 1994 i form af en systematisk analyse af, på den ene side kriminalitet begået af individuelle unge lovovertrædere, og på den anden side af problemgrupper bestående af unge. Politiet i Haag er samtidig og i overensstemmelse med principperne i kriminalitetsanalysen under omstrukturering fra at være en *centralstyret, reaktiv* politiorganisation til at være en mere *proaktiv* organisation, der er *inkorporeret* i distriktets boligområder.

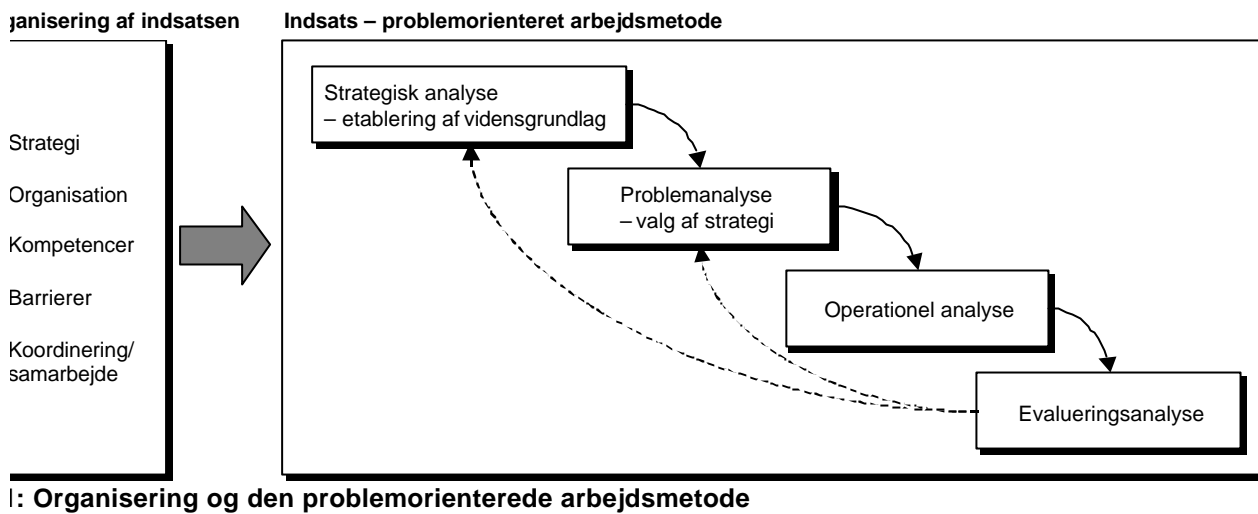
Kriminalitetsanalyse er baseret på en problemorienteret tilgang og en klar forståelse af "det generelle offentlige sikkerhedsproblem". En problemorienteret tilgang omfatter samarbejde mellem politi og andre organisationer, foreninger og individer, og består af både præventive og repressive tiltag. Desuden er problemorienteret analyse i den hollandske kontekst tæt forbundet med nærpoliarbejde (*community policing*), hvor politiets aktiviteter er tilrettelagt så tæt som muligt efter befolkningen som helhed og den lokale befolknings ønsker og behov. Kriminalitetsanalyse kan således defineres som "at opnå indsigt i offentlig sikkerhed og kriminalitet". I en sådan organisation er det ikke kun den objektive sikkerhed, der er afgørende; offentlighedens eller borgernes *opfattelse* af deres tryghed er et vigtigt emne for politiet. Politiets arbejde skal være forankret i det lokale, og der skal være fokus på lokalt målrettede arbejdsplaner, i hvilke der er en gennemsælg og demonstrativ forbindelse mellem politiets kræfter og lokale resultater. Det indebærer, at ledende ansvarlige i organisationen primært skal justere indkomne arbejdsplaner, mens den overvejende del af den egentlige planlægning og ledelse skal finde sted i netværk af lokale organisationer og andre medspillere.

Det er planlægning *from the bottom up*, og forudsætter en koordineret cyklus baseret på den lokale kontekst. Idealet er en såkaldt "politipolitik-cyklus" (*police policy circle*), hvor de lokale problemer, som politibetjenten, der arbejder i nærområdet, ser, også afspejler sig i politiets overordnede regionale og nationale planlægning. Konkret består den cykliske proces i, at generelle oversigter eller afdækninger (*inventories*) over problemerne, der leveres af politi i felten, bliver brugt til at udvikle målrettede problemanalyser. På den måde skabes en høj grad af overensstemmelse mellem

det regionale og det lokale kriminalitetsbillede, og der er mulighed for, at diskrepansen mellem administrative ønsker og lokale behov bliver reduceret.

Politipolitik-cyklopen og dens mål beskrives i trin for at opnå en generel indsigt i kriminalitet og offentlighedens tryghed; på basis af hvilken substantielle politiske valg kan træffes; hvorefter, som et resultat af dybdeforståelse af problemerne, (ofre, overtrædere, tider, modi operandi etc.), en passende tilgang kan blive formuleret og understøttet; og politiets effektivitet og tilpasning kan højnes.

Med denne målsætning som udgangspunkt skitseres der fire former for kriminalitetsanalyse: 1. strategisk analyse, 2. problemanalyse, 3. operationel analyse, 4. evalueringsanalyse.

Strategisk analyse:

Der er tale om at indhente grundlæggende information om kriminalitet og tryghed i et givent område og gøre denne information tilgængelig for alle organisatoriske niveauer i politiet, for alle lokalt i distriktet, i kommunen, i kvarteret og hos målgruppen. Materialet er beskrivende, men har også en advarende funktion, og kan også være afgørende for beslutningen om, hvilken organisatorisk form der skal bringes i anvendelse. Data vil som regel være kvantitative og de skal indsamles, analyseres og præsenteres efter standardiserede metoder for at sikre, at dataindsamlingen kan gentages, og at den kan danne grundlag for sammenligning over tid og sted. Denne information benævnes *management information*, hvilket indikerer, at det er tænkt som en strategi for styring.

Som anført ovenfor har man i Haag brugt kriminalitet analysen i

indsatsen over for kriminalitet begået i grupper af unge med marokkansk baggrund²⁰. Den strategiske analyse på dette felt blev udført af forskere og analysatorer, og bestod i at udvikle en lovovertræderfokuseret tilgang. Tidligere forskning havde vist, at en stor del af ungdomskriminalitet bliver begået af et forholdsvis lille antal lovovertrædere – de hyppige (*frequent*) eller vedholdende (*persistent*) lovovertrædere. Som udgangspunkt bliver det, at en ung har påbegyndt en kriminel karriere, set som en indikation på underliggende sociale problemer. Målet for den målrettede tilgang er at forhindre unge i at glide ind i en kriminel livsstil.

²⁰ Flere opgørelser fra Haag viser en overrepræsentation af unge med marokkansk baggrund. Blandt andet viste analyser af ungdomskriminalitet fra en 10-års periode, at antallet af årlige arrestationer af unge med marokkansk baggrund steg betydeligt i perioden. 1998- tal viste, at 86 af 1000 unge med marokkansk baggrund blev arresteret, mens det tilsvarende tal for unge med hollandsk og tyrkisk baggrund var henholdsvis 27 og 28. Dertil kommer, at næsten 2 ud af 3 unge hårde lovovertrædere (eller 56%) var af marokkansk oprindelse.

Forskere stod for at udarbejde spørgeskemaer, definitioner og lovovertræderprofiler, mens analyser stod for at indhente oplysninger og foretage analysen. Den afsluttende rapport var et fælles produkt og mundede ud i:

?? Profiler:

Der blev udviklet lovovertræder- og lovovertræder-gruppe-profiler, der på baggrund af antal arrestationer skelner mellem begyndere (1-2 arrestationer), gentagere (3-10), og de hårde (11 eller derover). Herefter kan indsatsen differentieres: Der sættes rent præventivt ind over for begyndere, med en kombination af præventive og repressive tilgange over for gentagere, mens indsatsen over for de hårde primært drejer sig om at forøge chancerne for pågribelse og god supervision efter tilbageholdelse.

?? Distinktion mellem grupper:

Der blev også udviklet en distinktion mellem forskellige typer af problematiske ungdomsgrupper: besværlige grupper (*troublesome*), splittende/nedbrydende grupper (*disruptive*), kriminelle grupper og ungdomsbander.

Den strategiske analyse af grupperne er foretaget tre gange i Haag (1996, 97 og 99), og der er siden blevet udviklet et undersøgelsesdesign på baggrund af fremgangsmåden her, som bliver brugt andre steder i Holland.

Sammen med signaler fra samfundet førte disse data til, at der i 1999 blev iværksat et projekt med marokkanske unge i kriminalitet som særlig målgruppe. Der blev nedsat en styringsgruppe (Morrocan Youth Problem Steering Committee) med lederen af politidepartementet som formand. Øvrige medlemmer var repræsentanter for politi, justitsministerium og kommunen samt to eksterne eksperter, en marokkansk uddannelsesspecialist og en forsker med omfattende forskning blandt unge marokkanske lovovertrædere.

De to forskeres undersøgelse af problemet skabte grundlaget for udviklingen af en vision og en strategi for at tackle problemet. Det blev vurderet, at håndtering af de underliggende problemer var af største vigtighed. Der var derfor tale om en samlet tilgang, der havde bedre integration af unge marokkanske lovovertrædere i det hollandske samfund som sit primære mål. Andre delmål var at

opklare flere sager og øge chancen for, at de unge lovovertrædere ville blive fanget; at forebygge, at førstegangs lovovertrædere fra målgruppen skulle glide over i en kriminel karriere; at stoppe dem, der allerede havde en karriere, fra at fortsætte, fordi det var til skade for det lokale samfund og udgjorde et dårligt eksempel for yngre børn. Opklaring og efterfølgende domfældelse af mistænkte blev så vidt muligt kombineret med passende præventive foranstaltninger.

Denne tilgang forudsætter meget tæt samarbejde med andre organisationer og foretagender. I det konkrete projekt er forældre til de unge og den lokale moské tæt involveret. Projektet er fortsat i værk og er blevet kaldt "T'riq salama" (ifølge artiklen "On the right road together", mere præcist blot "Den rette vej"). Projektet omfatter 20 fortrinsvis præventive elementer.

Problemanalyse:

Problemanalysen udgør udgangspunktet for en målrettet, planlagt tilgang til kriminalitetsproblemet, formet af den del af organisationen, der skal stå for indsatsen. I modsætning til den strategiske analyse er problemanalysen fokuseret på specifikke (potentielle) lovovertrædere, ofre og steder for lovovertrædelserne. Problemanalysen leverer indsigt i konkret viden om kriminalitetens præcise natur, og omfatter desuden underliggende grunde og mulige forklaringer. Denne information hjælper politiet med at finde den rette kombination af præventive og repressive tiltag og at afgøre, hvilke udenforstående organisationer og foretagender der skal involveres. Tiltagene består i mere dybtgående kvalitativ information der supplerer den strategiske analyses kvantitative management

Problem
analysen
bestod i
det
konkrete
tilfælde
hos Haag
politi af

en gruppefokuseret tilgang til marokkanske kriminelle grupper på nabolagsniveau. Tre analysatorer, under en forskers ledelse, konstruerede profiler af to grupper på baggrund af data fra politiets computere, operationelle analyseteknikker og interview med nærpoltibetjente fra kvarteret.

For den ene gruppes vedkommende blev problemerne vurderet som værende så alvorlige, at der ikke blev iværksat nogen præventive foranstaltninger. Et opklaringshold satte en undersøgelse i gang, og efter arrestation og afhøring blev de unge overgivet til domstolene. For den anden gruppes vedkommende blev der iværksat både præventive og repressive tiltag. Gruppen beskrives som bestående af ca. 135 unge mænd i alderen 15-30, over 60% med marokkansk baggrund og 15% med tyrkisk baggrund. De fleste er arbejdsløse (selv om Holland er i højkonjunktur) og uddannelsesstandarder meget lav, mange er droppet ud af skolen. Gaden synes at spille en stor rolle i de unges liv, de hænger ud sammen det meste af tiden, og gruppen har en ret tæt struktur og høj grad af solidaritet. I tilfælde af problemer med politiet eller med andre beboere i kvarteret handler

de i fællesskab. Når de bliver arresteret, er de tavse, og bryder nogen (hvad der forekommer at være) en regel om tavshed, er der repressalier efterfølgende. De lokale bliver ofte generet, og i mange tilfælde tør de ikke kontakte politiet.

Da det blev besluttet at arbejde på flere niveauer med denne gruppe, blev der frigjort en betjent til at fungere som informationskoordinator. Han indsamlede målrettet up-to-date information om nøglemedlemmerne af banden fra andre politikilder i og uden for Haag-regionen. På baggrund af disse oplysninger blev der udviklet en undersøgelsesstrategi. Gruppeprofilen, dog uden navne på de involverede unge, blev præsenteret af forskeren på et arbejdsseminar med deltagelse af alle de organisationer i området, der arbejder med ungdomskriminalitet. Her blev udformet en tilgang, der kombinerer opklaring med parallelle helbredende/behandlende (*curative*) og præventive tiltag.

Det videre arbejde med at formulere en detaljeret projektplan herudfra er (på tidspunktet for artiklen) ikke gået i gang, men det er planen, at en ekstern forsker skal stå for denne opgave. Forskeren, projektlederen og lederen af det lokale politi diskuterer både den strategiske analyse og den operationelle gruppeprofil med repræsentanter for det marokkanske samfund i det berørte kvarter, med det mål at finde støtte for en fælles indsats.

Operationel analyse:

Den operationelle analyse tjener til at understøtte efterforskning relateret til organiserede former for kriminalitet, (herunder organiseret kriminalitet, organisationskriminalitet og gruppekriminalitet), og udforskning af alvorlige lovovertrædelser som mord, manddrab og voldtægt. Her differentieres endvidere mellem analyse af cases og overtrædelser / overtrædelsesgruppeanalyse / analyse af operationer. En systematisk profilering af kriminelle grupper på basis af standardiserede spørgeskemaer og checklister er en del af den operationelle analyse. Produktet af denne analyse er ideelt en klar og koncis beskrivelse af en kriminalsag, som kan anvendes ved retshandlingen.

I forhold til den første gruppe nævnt ovenfor blev der

sat en kriminalefterforskning i gang. Den betjent, der koordinerer efterforskningen, og den offentlige anklager blev assisteret af en operationel analysator. Den problemorienterede tilgang til den anden gruppe nævnt ovenfor gav ud over kriminalefterforskning også anledning til efterforskning i forbindelse med handel med stoffer.

Evalueringsanalyse:

Denne analyse tjener til at forbedre strategierne på de andre niveauer. Evalueringen kan have forskellige fokus, og der kan være tale om både proces- og effektevaluering. Effektevaluering knytter an til de kvantitative management data og de målelige hensigter, der blev formuleret på baggrund heraf. Evalueringen kan også fokusere på at søge alternative interventionsmuligheder eller nye reguleringer.

Alle informationer om de ovenfor nævnte grupper indgår i det generelle kriminalitetsbillede i Haag politis samlede rapport om den offentlige sikkerhed. Den indhentede information bliver samlet og potentielt brugt af politi og offentlig anklager til at rejse flere sager, mens information, der knytter sig til det konkrete kvarter, bliver brugt til at prioritere fremtidig indsats. Et eksternt forskningsinstitut stod for en effekt- og procesevaluering, mens en forsker var ansvarlig for, at evalueringens resultater bliver fulgt op i form af ændringer, hvor dette måtte være påkrævet.

Specialister

I fremstillingen af kriminalitetsanalysen figurerer en række specialister og såkaldte analysatorer. Det fremhæves eksplicit, at selv om kriminalitetsanalysen skal være integreret i enhver politibetjents arbejde, kan den som helhed kun gennemføres ved at inddrage specialister²¹.

Det kan bemærkes, at kriminalitetsanalysen i sig selv er udtryk for, at eksternt ekspertise er blevet inddraget – det drejer sig i høj grad om managementteori. Der er ingen tvivl om, at der kan hentes inspiration i analyseredskaber som dette, men det er også åbenlyst, at anbefalingen kommer fra specialister, der således befæster deres egen position og betydning i politiarbejdet.

Vurdering

Et mindre ambitiøst og detaljeret analyseapparat ville måske være tilstrækkeligt til at skabe en bedre basis for at afpasse indsats og tiltag. Derimod er grundprincipperne vigtige:

?? For det første politipolitik-cirklen, hvor strategi og styring bygger på problembeskrivelser fra nærpolti og andet politi, der arbejder i felten med et givent problem. Afgørende er gennemsigtighed hele vejen fra bund til top, således at ledelse og analysespecialister højere oppe i systemet blot skal justere og koordinere på baggrund af informationerne fra det lokale arbejde.

?? For det andet at en dybtgående kvalitativ afdækning af gruppens karakter og profiler af de enkelte personer tilvejebringes, før det besluttes, hvilke tiltag der skal sættes i værk. Valg af tilgang afstemmes efter form og grad af organisering og kriminalitet.

²¹ Der skelnes mellem første, anden og tredje ekspertlinje. *Første linje* udgøres af alt politi involveret, fra nærpolti til den øverste ledelse. *Anden linje* udgøres af forskellige typer af specialister inden for politiets egne rækker, mens *tredje linje* udgøres af specialister med en grundlæggende ekspertise på politimæssige eller politiske felter. De kan ansættes af politiet, men vil ofte kunne inddrages fra universiteter, forskningsinstitutter og rådgivningsfirmaer.

?? For det tredje er det tætte samarbejde med andre parter i lokalmiljøet en vigtig komponent.

Bemærk, at indsamlede informationer og gruppeprofiler deles med udenforstående parter, her det marokkanske samfund. Hensigten er på denne baggrund at skabe basis for en fælles forståelse af problemerne og en strategi, der kan vinde bred opbakning.

Disse grundprincipper kunne ligeledes gøres til udgangspunkt for etableringen af en strategi i en dansk politikreds.

Lokal tilstedeværelse og samarbejde – eksempler fra Norge

I 1999 besluttede den norske regering, at den over en femårs periode ville satse på at styrke og videreudvikle den kriminalpræventive indsats på børne- og ungeområdet. På opfordring af stortinget præsenterede regeringen senere samme år den handlingsplan for bekæmpelse af børne- og ungdomskriminalitet, som i dag er under gradvis udvikling og implementering i diverse kommuner og amter²². I planen lægges der i korte træk op til, at der frem mod år 2004 arbejdes på at udvikle og gennemføre en mere holistisk kriminalitetsbekæmpende og forebyggende strategi over for børn og unge end hidtil. Blandt satsningsområderne er bl.a. en styrkelse af det kriminalpræventive samarbejde på såvel det statslige som det lokale niveau, samt også en øget koordinering af arbejdet de to niveauer imellem. Herunder satses endvidere på, at videreudvikle det tværsektorielle samarbejde, både mellem forskellige lokale instanser (skole- og fritidsordninger, politi, børne- og ungdomspsykiatrien o.l.), men også mellem de offentlige myndigheder, forældre, børn og unge i nærmiljøet. Den norske handleplan over for børne- og ungdomskriminalitet har altså opprioriteret det rent organisatoriske i kriminalitetsbekæmpelse. Nedenstående vil være en gennemgang af nogle af de ungdomskriminalitets relaterede tendenser og initiativer, som den aktuelle handlingsplan læner sig op ad.

I de senere år har kriminalitetsforskere i Norge været optaget af at diskutere udviklingen i landets ungdomskriminalitet over de sidste tre årtier. Selv om statistikkerne viser, at kriminaliteten blandt unge i perioden er steget kraftigt, så er der dog stadig en række forhold, som nuancerer og illustrerer variationer i det totale billede. Ser man for eksempel på udviklingen af den registrerede kriminalitet

²² Handlingsplanen blev publiceret af Barne- og Familiedepartementet i Stortingsmelding nr. 17 (1999-2000) der findes på: <http://odin.dep.no/bfd/norsk/publ/stmeld/004005-044001/index-ind001-b-f-a.html>

pr. 1000 indbyggere i 1970'erne og 80'erne, viser statistikkerne en tendens til, at kriminaliteten blandt de 14-17-årige var stagnerende og til tider faldende, mens man blandt de 18-20-årige i samme periode oplevede en stigende kriminalitetsrate (Hage 1998). En nylig udgivet rapport om udviklingen af børne- og ungdomskriminalitet i 1990'erne bekræfter, at den negative udvikling i ungdomskriminaliteten er fortsat også i de seneste ti år. Rapporten tager dog visse forbehold, idet det understreges, at kriminalitetsstatistikkerne ikke afspejler den tilsvarende udviklingen af en række andre faktorer, der kunne tænkes at have betydning for helhedsbilledet. For eksempel kunne tallene tænkes at være påvirket af generelle ændringer i politiets indsatsprioritering og opklaringsprocent, mens også samfundets tolerance, eller mangel på samme, over for kriminalitet må formodes at have medført et stigende antal sigtelser (Falck 2002).

I forlængelse heraf har man i Norge de senere år også diskuteret, hvilken betydning den stigende indvandring har haft for den negative udvikling i kriminalitetsprocenten²³. Bl.a. er en række kvantitative undersøgelser, som har vist, at indvandrere er tendentielt overrepræsenteret i kriminalitetsstatistikkerne, blevet kritiseret af forskerne for at være for upræcise og for at mangle tilstrækkeligt empirisk grundlag. For eksempel pointerer Lie (2001), at det ved sammenligning af kriminalitet mellem unge med anden etnisk baggrund end norsk og andre unge, er vigtigt at tage højde for, i hvilket omfang de enkelte grupper kan siges at være sammenlignelige. Dermed mener hun, at kvantitative data ikke er et tilstrækkeligt fyldestgørende sammenligningsgrundlag, idet sådanne data ofte ikke er 'renset' for variable som for eksempel køn, alder, socialøkonomisk status og urbaniseringsgrad. Dette argument understøttes også af en anden forsker, Elisabeth Næss, hvis kvalitative studier blandt indvandrer- og norske ungdomsbander i Oslo har vist, at unge indvandrergrupper ikke adskiller sig væsentligt fra ungdomsgrupper af norsk herkomst, hvad angår for eksempel kriminalitet og voldsmønstre (Næss 1999 og 2001).

Ser man heroverfor på udviklingen af det kriminalpræventive arbejde i Norge over de sidste par årtier, har den negative udvikling i unges kriminalitetsrate betydet en øget prioritering af en udvidet forebyggende indsats på området. Både hvad angår omfang og karakter har det kriminalpræventive arbejde ændret sig fundamentalt over de sidste tyve år. Carlsson (2002) beskriver denne udvikling

²³ Dette spørgsmål har også været behandlet herhjemme, se ovenfor, Kyvsgaard 2002 og Rapport om Ungdomskriminalitet 2001.

fra begyndelsen af 1980'erne og frem til i dag. I 1980'erne begrænsede den kriminalpræventive indsats sig som oftest til etablering af væresteder eller ungdomsklubber for de usocialiserede unge. Det kriminalpræventive arbejde, i form af forøgelse af fritidstilbud generelt, var primært forebyggende og rettede sig mod alle unge. I det sidste årti har fritidsaktiviteter været anvendt mere målrettet i sekundært forebyggende arbejde, altså rettet mod unge i en risikokategori (Bjørge og Carlsson 1999)²⁴. Overordnet betragtet sker der i dag en kommercialisering af det kriminalpræventive område. Kriminalitetsforebyggelse står i fare for at blive 'big business', idet diverse institutter og konsulentfirmaer konkurrerer om at udvikle forskellige præventive programmer og strategier, som forhandles såvel lokalt som internationalt (Carlsson 2002).

I Norge, som i Danmark, har de lokale samfund traditionelt set nydt en stor grad af autonomi, hvad angår strategier i forhold til at forebygge og løse problemer med unge. Forskellige kommuner, såvel som forskellige institutioner internt i de enkelte kommuner, har derfor løbende søgt at imødekomme lokale problemer ved hjælp af lokalt besluttede tiltag. Forskellige skoler i den samme kommune har på den måde i princippet haft frihed til at vælge forskellige – og nogen gange modsatrettede – kriminalpræventive strategier. På den baggrund betegner Carlsson udviklingen af den skandinaviske model som en slags 'shot gun' strategi, eller en situation, hvor divergerende mål og midler baseret på forskellige teorier bevirker, at 'kuglerne' ofte går i forskellige retninger (2002). Set i et mere positivt lys betyder det også, at der bliver taget mange lokale initiativer, og at det sker ud fra kendskab til lokale forhold.

Bydelspolitiet

Ser man på norsk politis indsats på området for ungdomskriminalitet i de seneste årtier er udbygningen af et nærpolti – det såkaldte bydelspoliti – et af de vigtigste initiativer. Forsøg fra starten af 1980'erne viste, at et nærpolti ikke umiddelbart løste alle problemer (Sæter 1996). Der var blandt andet en tendens til, at kriminalitet ved en forøget nærpoltiindsats blot flyttede uden for en given politikreds. Desuden blev det klart, at nærpolitiet, for at kunne fungere, krævede mange

²⁴ Med udgangspunkt i virksomhedsteori har den norske psykolog Minken udviklet en model for indgriben i unge kriminelles liv, der bygger på den unges ønske om at "være noget". Modellen består i at opbygge en vinderidentitet ved hjælp af rendyrking af en aktivitet, så den unge bliver mere end almindelig god. Minken har gennem en lang årrække anvendt motorsport med dette formål.

ressourcer, og at det samtidig var vanskeligt at trække en grænse mellem, hvilke opgaver der tilfaldt politiet, og hvilke opgaver der med større faglighed kunne løses af andre faggrupper.

Sæters studier fra midten af 1990'erne af norsk nærpølis arbej de i to forskellige bydele fortæller noget om den sociale dynamik, som politiet indgår i, i forskellige sammenhænge (Sæter 1996, 1997). Omdrejningspunktet for fremstillingen er en sammenligning mellem etablering af bydelspolitiet i to dele af Drammen, der rangerer forskelligt socialt, og hvor social kontrol udøves forskelligt. Den ene er en "småhusbydel", en gammel bydel, der fortrinsvis består af små huse med haver, herunder rækkehuse, og som fortrinsvis er beboet af børnefamilier. Den anden er en blokbydel fra slutningen af 1960'erne med en stor andel (omkring halvdelen) af beboerne med anden etnisk baggrund end norsk, og en stor andel af beboere med "lav betalingsevne" – arbejdsledige, sociale klienter og enlige forældre. Sæter argumenterer for, at den uformelle sociale kontrol var relativt stærk i småhusbydelen, mens der i blokbebyggelsen nok er social kontrol inden for nogle af grupperne, der bor der, men svag social kontrol som helhed. Derimod har begge boligområder en del *formel* social kontrol i form af en række offentlige institutioner (Sæter 1996).

Bydelspolitiets rolle i småhusbydelen beskrives som forholdsvis ukompliceret, fordi der er et sammenfald mellem beboernes og politiets normer og værdier. Politiet har i tillæg et godt kendskab til beboernes konfliktbillede, og beboerne har i vid udstrækning tillid til, at politiet kan fungere som konfliktløser i forbindelse med lovbrud. Politiets sekundære kontrol fungerer som en forlængelse af den – forholdsvis stærke – primære sociale kontrol, og politiet får en rolle som mægler og lokal konfliktløser. Politiets arbejde får endog til tider præg af at være de svages advokat. En forudsætning for, at denne højt internaliserede politirolle ikke er blevet oplevet som øget og uønsket kontrol, er ifølge Sæter, at kontrollen opleves som gensidig, at beboerne også holder øje med politiet og virker regulerende på politiets arbejde (Sæter 1996).

Sammenfald mellem politi og beboere i forhold til konfliktbillede og værdier og normer generelt er mindre givet i den flerkulturelle blokbebyggelse. Her sameksisterer forskellige grupper med forskellige konfliktbilleder, og den primære sociale kontrol fungerer kun internt i forskellige grupperinger. Der er ikke et fælles internaliseret værdisæt og heller ikke en generel og homogen social kontrol, som politiet blot kan koble sig på som overbygning. Det fremstilles som, at den fysiske nærhed, der er realiteten i et sådant byggeri, sammen med den uhomogene

beboersammensætning skaber mental afstand og behov blandt beboerne for at markere distance. Samtidig repræsenteres bydelen i medierne som et belastet kvarter, hvilket henføres til et par store kriminalsager i området, men også til, at bydelen indtager en sydebukfunktion i byen generelt (Sæter 1997).

Ifølge Sæter melder der sig ved etablering af bydelspoliti i blokbydelen andre og flere spørgsmål end i småhusbydelen:

”Hvor langt kan politiet gå ind i den private sfære i forbindelse med mindre alvorlige lovbrud, uden at dette opleves som ærekrænkende, og at barrierer bygges op mellem kontrollører og de kontrollerede? Er politiet i stand til at udvikle samarbejde med de aktuelle grupper på en måde, der gør, at kontrollen kan få en gensidig karakter? Hvordan påvirker for eksempel sprogbarrierer muligheden for en sådan gensidighed? Kan vi i denne bydel også sige, at politiet kan fungere som advokat for de svageste parter, eller vælger politiet side til fordel for dem, der taler deres eget ”kultursprog”? ” (Sæter 1997, p. 27, vores oversættelse).

Ikke alle spørgsmål lader sig fyldestgørende besvare med Sæters studie, men det viste sig i hvert fald, at der også i denne bydel kunne vindes tillid og løses konflikter ved bydelspolitiets mellemkomst. Men det står helt klart i Sæters fremstilling, at der kræves ressourcer, kontinuitet og ikke mindst fleksibilitet af politiet for at nå dertil. Bydelspolitiet i blokbebyggelsen følges gennem en periode med organisatoriske forandringer, hvor de lokale politifolk i en mellempriode måtte påtage sig opgaver uden for bydelen også. Her blev bydelspolitiets rolle kraftigt udvandet og den øgede tryghed blandt beboerne, som havde vist sig hurtigt efter etableringen af bydelspolitiet, forsvandt igen. Det fremgår også, at kontinuitet er af endnu større betydning i en flerkulturel bydel. Tillid til politiet kan være vanskelig at etablere, blandt andet pga. negative erfaringer med politi og øvrige offentlighedspersoner i hjemlandet for førstegenerationsindvandrere og flygtninge. Her beror tilliden ofte på personligt kendskab. Fleksibilitet og vilje til i nogle tilfælde at tilsidesætte almindelige procedurer og endog se igennem med forseelser, angives også som en forudsætning for, at politiet kan komme til at fungere i den flerkulturelle bydel. Endelig gives der eksempler på, at et nøje kendskab til autoritetsstrukturer i forskellige grupperinger og villighed til at arbejde tæt sammen med dem kan være meget perspektivrigt. Ungdommen nævnes i den forbindelse som en særlig gruppe, og det fremgår, at ungdommens kontakt til politiet er anderledes end

forældregruppens og mindre respektfuld. Alligevel blev en konflikt mellem to grupperinger, der også inddrog børn og unge og omfattede bande- eller gruppevold mellem disse, løst ved at samarbejde med de lokale imamer.

Vurdering

De norske erfaringer med bydelspolitiet peger på, at et politi med stort lokalt kendskab og ressourcer til at være kontinuerligt til stede potentielt får en anden rolle, end politiet normalt har: nemlig som mægler eller mediator, der bringer folk til at bearbejde og tage ansvar for konflikter²⁵. Det gjaldt i Sæters fremstilling i begge bydele. Det er også væsentligt at fremdrage, at den øgede politimæssige tilstedeværelse og den øgede overvågning det fører med sig, tilsyneladende blev acceptabel for borgerne, fordi politiet selv var synlige, og borgerne dermed blev delagtige i, hvordan og med hvilke mål politiet arbejdede. Det kunne være særligt relevant i forhold til unge, der let havner i et modsætningsforhold til politiet.

Multisystemisk terapi

Som led i den norske regerings aktuelle handlingsplan mod børne- og ungdomskriminalitet, der løber i perioden 2000-2004, har staten siden 1999 finansieret to omfattende udviklingsprojekter for behandling af adfærdsvanskelige børn og unge (Barne- og familiedepartementet 1999). Hensigten har været at afprøve og evaluere metoder fra to veldokumenterede amerikanske projekter, henholdsvis *the Parent Management Training programme* (PMT) og *the Multisystemic Therapy programme* (MST). Fælles for de to programmer er, at de rent metodisk tager udgangspunkt i en interesse for, hvilke faktorer der bedst beskytter børn og unge mod en antisocial og kriminel udvikling. Programmerne retter sig mod forskellige aldersgrupper, PMT er primært rettet mod børn under 12 år, mens MST hovedsageligt har fokus på lidt ældre unge. Derfor er fokus her på sidstnævnte.

²⁵ Det beskrives også, hvordan denne opgave i vid udstrækning i slutningen af 1990'erne blev overtaget af de konfliktråd, som nu er lovpåbudte i alle norske kommuner. Konfliktrådene er en kommunal instans, hvor parter bringes sammen for at løse konflikter ved indgåelse af bindende aftaler. Hvorvidt disse råd har en rolle at spille i forbindelse med grupperelateret ungdomskriminalitet, er et spørgsmål, der ikke kan besvares for indenværende, men det er samtidig klart i Sæters fremstilling, at de konflikter, hvor bydelspolitiet har kunnet fungere som mellemmænd, er af en anden type, end dem der aktuelt bliver indbragt for konfliktrådene (disse er typisk nabostridigheder).

MST er et forebyggende program, som tilstræber at give unge med alvorlige adfærdsvanskeligheder et alternativ til en dyr og ofte resultatløs institutionsanbringelse. Metoden er at tilbyde en intensiv, tidsbegrænset og miljøbaseret ressourceindsats rettet mod at gøre den unges forældre bedre i stand til at klare problemer med deres barn/børn. Indsatsen varetages af en række MST-terapeuter. Ud over familien inddrages også en række andre lokale instanser, såsom skole, fritidsforvaltninger o. lign. Indsatsen er normalt i værk i en periode på 4-6 måneder. I den periode er terapeuterne i kontinuerlig kontakt med familien, og de kan tilkaldes døgnets 24 timer, hvis der opstår vanskeligheder.

MST i Norge er siden 1999 blevet udviklet i samråd med amerikanske eksperter, som bl.a. har bistået med uddannelsen af vejledere og behandlere inden for MST-metoden. I dag er programmet implementeret på kommunalt plan, og alle norske kommuner har tilknyttet et MST-team.

Vurdering

MST er et relativt nyt kriminalitetsforebyggende tiltag i Norge. En sådan familie- og nærmiljøbaseret problemløsningsmodel kan udgøre et alternativ til institutionsanbringelse, hvor flere unge kriminelle placeret sammen ofte kan forstærke hinandens negative adfærd. Programmet har dog en vigtig begrænsning: Det forudsætter, at der findes forældre eller værger som det er muligt at 'bygge på'. Hvis de unge er forældreløse, eller hvis forældrene selv er meget svagt fungerende, på grund af eksempelvis psykiske problemer eller en eller anden form for misbrug, er MST-metoden ikke perspektivrig.

Bekymringssamtalen

Også hos politiet i Norge er der fokus på inddragelse af familien. Den præventive afdeling (ved politioverkonstabel Bjørn Øvrum) hos politiet i Manglerud (en af Oslos stationer) har udviklet konceptet for *bekymringssamtalen*. Som der gøres opmærksom på i det afsnit i håndbogen (Voksne for Barn. Hjemmeside) om bekymringssamtalen, som der nedenfor vil blive refereret til, er det en model, der kan bruges andre steder end i politiet, f.eks. i skole og af andre der arbejder med børn og unge.

Det grundlæggende princip er, at den bekymringsvækkende adfærd betragtes som et symptom på en bagvedliggende årsag (eller en kombination af flere). Bekymrings samtalen tjener til, at man i

fællesskab forsøger at finde frem til denne årsag. Hensigten er dobbelt: dels at skabe grundlag for en reorientering hos barnet eller den unge, dels at udløse ressourcer hos forældrene. Der er altså ikke tale om at efterforske eller strafforfølge.

Det tilstræbes, at samtalen er fremadskuende og løsningsorienteret. Forældrene bliver også spurgt, om det er i orden at drøfte den unges situation med andre instanser, sådan at der eventuelt kan iværksættes tiltag herfra også. Men vigtigt er, at det ikke er hensigten med samtalen at overtage den sociale kontrol fra forældrene, men tværtimod at styrke deres evne til at tage ansvar og selv at sætte grænser.

Bekymringssamtalen kan sættes i værk, hvis unge udviser en adfærd, (det være sig vold, bandedeltagelse, tyveri osv.), der giver politi eller andre sektorer grund til bekymring. De unge og forældrene bliver indkaldt til samtale, som i princippet er frivillig, men der bliver signaleret, at man forventer at både forældre og de unge møder op. På mødet bliver forældre sammen med deres barn konfronteret med grundlaget for bekymringen. Samtalen følger en bestemt struktur: Handlingerne, der er årsag til bekymringssamtalen, gennemgås nøje, hvorefter man forsøger at finde årsagen. Hvis det drejer sig om deltagelse i et negativt og ekstremt ungdomsmiljø, bliver de unge spurgt om, hvad de selv tror er årsagen – spændingssøgning, ungdomsoprør, behov for beskyttelse, ideologi, markeringsbehov eller andet. Til hver type af årsag er der udarbejdet et ”tiltagskort”, hvorudfra forskellige løsninger bliver diskuteret med den unge og forældrene. Hvis den sandsynlige årsag er spændingssøgning, bliver det diskuteret, hvilke lovlige og socialt acceptable alternativer der kan være aktuelle, og hvordan den unges ønsker om en mere spændingsfyldt fritid kan indfries på lovlig vis.

Modellen er meget anvendt. Således fandt der alene i 1998 232 bekymringssamtaler sted ved Manglerud station (Bjørge og Carlsson 1999).

Vurdering

Bekymringssamtalen er her sat på formel. Noget der minder herom er i anvendelse flere steder i dansk politi, (det gælder f.eks. Gladsaxe politis kriminalpræventive afdeling). Ikke desto mindre kan der være nyttig inspiration at hente i den norske model for en sådan samtale. Den norske model er kendetegnet ved, at den har en klar målsætning og en fastlagt struktur. Målet er konkret at finde

årsager, og herudfra kreere løsninger, og på et mere overordnet plan at finde forældrenes ressourcer og ansvarliggøre dem. Strukturen består i, at samtalens forløb på forhånd er fastlagt trin for trin, mens udarbejdede tiltagskort understøtter og inspirerer i den retning, som parterne måtte ønske.

Bekymringssamtalen repræsenterer en individorienteret tilgang. I håndbogen optræder bekymringssamtalen under overskriften *individuel kortlægning*, og den modsvares her af en *lokal kortlægning* – kortlægning af problemerne i et lokalområde.

Lokal kortlægning på norsk

Håndbogens afsnit om lokal kortlægning bygger på Bjørgo og Carlssons (1999) opskrift på en sådan. Den minder til dels om Haag-modellen, men adskiller sig på et afgørende punkt, nemlig ved, at hovedansvaret eller tovholderrollen er lagt hos kommunen. Det fremhæves dog samtidig, at kortlægning af lokale problemer er alles ansvar – politi, skole, kommune såvel som andre aktører i civilsamfundet. Politiets kortlægningsarbejde er hos Bjørgo og Carlsson samlet under termen ”problemorienteret politiarbejde” og beskrives som en løbende opgave med at skabe kontakter i lokalmiljøet og holde sig orienteret herigennem (se nedenfor).

Modellen for den lokale kortlægning består i en række spørgsmål, som det er afgørende at få afklaret, før man tilrettelægger en lokal indsats. Der er desuden nævnt forskellige måder at tilrettelægge kortlægningen på:

- ?? Kommunen ansætter en forsker til at forestå kortlægningen. Dette er beskrevet med henvisning til erfaringer i Brumundal.
- ?? Kommunen gennemfører forskning med deltagelse af egne og politiets fagfolk. Her er erfaringer fra en kortlægning i Kristiansand inddraget.
- ?? Der arrangeres et todagesseminar med deltagelse af de vigtigste aktører. Dette har forfatterne afprøvet i forskellige bydele og kommuner.

Der er opregnet 12 spørgsmål, som bør stilles, uanset hvem der gennemfører kortlægningen:

1. Hvad kendetegner hændelser og handlinger?
2. Relationerne mellem gerningsmand og offer?

3. Hvornår og hvor finder hændelserne sted?
4. Kendetegn ved miljøer/bander/organisationer?
5. Dynamik i miljøet. Motiver for at gå ind og ud?
6. Kendetegn ved aktørerne/deltagerne?
7. Lokalsamfundstilknytning og eksterne forbindelser?
8. Forholdet til bander/miljøer med ”modsat fortegn”?
9. Reaktionen fra lokalsamfund og omverdenen i øvrigt?
10. Reaktionen fra offentlige myndigheder – kommune og politi?
11. Strukturelle træk ved lokalsamfund og kommune, som kan have betydning for det, der sker?
12. Hvordan er ofrenes situation?

De enkelte spørgsmål er udpindt (både i håndbogen og hos Bjørge og Carlsson 1999) i en sådan grad, at de udgør en enkel anvisning på at igangsætte en kortlægning. Her skal dog kun fremhæves enkelte erfaringer fra de steder, hvor kortlægning på en af de foreslåede måder har fundet sted (Bjørge og Carlsson):

I Brumundal oplevede man i starten af 1990'erne episoder med vold og chikane af flygtninge i området. Der blev iværksat en aktionsplan, og da der skulle handles hurtigt, skete det i første omgang på basis af en administrativ kortlægning, dvs. en sammenkædning af de oplysninger, man allerede rådede over. Samtidig blev der iværksat forskning, dels en undersøgelse af ungdomsmiljøet, dels en undersøgelse af, hvordan flygtningene oplevede situationen. Disse projekter fik stor betydning for gennemførelsen af sidste del af aktionsplanen. Der blev også samlet op til sidst og givet en samlet vurdering af planens udførelse.

I Kristiansand valgte man at iværksætte en mere forskningspræget kortlægning, men med egne ansatte som penneførere. Der blev nedsat en tvær-etatslig projektgruppe, med deltagelse af lokalpoliti, fritidsklubben, indvandrerkontor osv. Alle involverede parter blev interviewet. Samtidig havde man kontakt med forskere med særlig kompetence på området. Efter 5 måneder forelå en rapport, som gav anledning til en række tiltag.

Den tredje model for gennemførelse af en lokal kortlægning, et todagesseminar, har været gennemført flere steder med deltagerantal fra 20 til 60. Det forudsætter et forarbejde, hvor

arrangører gør de oplysninger, man allerede råder over, tilgængelige for alle deltagere. Ofte vil oplæg fra diverse ressourcepersoner udefra også være nødvendige for at sikre, at deltagerne opnår en fælles forståelse og tilgang. Tiden er selvsagt et problem, og det foreslås at sidste fase, hvor der skal stilles forslag til konkrete tiltag, henlægges til et senere tidspunkt, så der er mulighed for at gennemtænke forholdene og komme med realistiske bud.

Problemorienteret politiarbejde

Som anført ovenfor kan politiets kortlægning ifølge Bjørge og Carlsson (1999) ske igennem problemorienteret politiarbejde. Grundideen er et systematisk politiarbejde baseret på en grundlæggende analytisk holdning til arbejdet. Det står i kontrast til det hændelsesstyrede reaktive politiarbejde og er proaktivt af karakter. Det forudsætter en viden om nogle af de faktorer, som gør, at mennesker bliver kriminelle eller begår kriminelle handlinger. Det centrale er politiets brug af lokale kilder til indhentning af information om lokalmiljøet.

På Manglerud politistation i Oslo er arbejdet organiseret efter disse principper. Bjørge og Carlsson nævner følgende foranstaltninger, der her har fremmet kontrollen med og forebyggelsen af grupperelateret ungdomskriminalitet:

- ?? Oprettelsen af skolekontorer på alle ungdomsskoler. Kontoret har åbent én gang om ugen. Det ansvarlige politi bruger også frikvartererne til at skabe kontakt til de unge generelt.
- ?? Bekymringssamtaler (se ovenfor).
- ?? Oprettelse af forældregrupper, fortrinsvis for forældre med børn i risiko for eller som deltager i et ekstremt miljø.
- ?? Politiets deltagelse i fritidsaktiviteter.
- ?? Kontakt med fagpersoner i det kommunale apparat.
- ?? Aften- og helligdagspatruljering.

Alle disse foranstaltninger giver (sammen med politiets interne informationssystemer) politiet stor viden om, hvad der foregår i ungdomsmiljøet.

Vurdering

Der er mange måder at gennemføre kortlægning på – fra den hollandske management-tunge og lidt stive form, til de forskellige norske modeller med stor lokal tilpasning. Også i dansk sammenhæng har man forsøgt sig med diverse kortlægninger, blandt andet hos politiet. Her er erfaringerne, at den organisatoriske forankring og vilje fra ledelsen til at følge op på kortlægningen og dens henstillinger er af afgørende betydning. Flere af de ovenfor nævnte forslag kan ud over at tjene til at få information og kortlægge ungdomskriminaliteten i et område, også være en måde at sikre politiets tilstedeværelse og synlighed. Det kan være med til at sende et vigtigt signal om, at politiet står til rådighed for de unge.

Sammenfatning

De ovenfor skitserede erfaringer fra Holland og Norge kan samlet set udpege en retning for de efterfølgende anbefalinger i idékataloget. Det drejer sig om erfaringer på tre områder, nemlig i forbindelse med lokal forankring af politiarbejdet, med kortlægning og analyse og med samarbejde med eksterne parter. Det er temaer, som også er på dagsordenen hos dansk politi, og de hollandske og norske erfaringer er derfor relevante at tage i betragtning i udviklingen af den danske indsats på området.

Lokal forankring

Styrkelse af det lokale politi er central i indsatsen over for grupperelateret kriminalitet. De her skitserede overvejelser fra Hollands community police og Norges bydelspoliti gør det klart, at opbygning af et nærpolti, der kan spille en rolle i forhold til grupperelateret kriminalitet, forudsætter ressourcer og høj prioritering af dette arbejde. Erfaringerne fra Norge viser, at kontinuitet i arbejdet er helt afgørende. Kontinuitet forudsætter, at arbejdet er organiseret så de konkrete politifolk kan være til stede i hele arbejdstiden, men også at nærpoltiarbejdet tildeles en høj status, så de ansatte ønsker at blive i en årrække. En højere status kunne være en sideeffekt af anbefalingerne fra Holland, der går på, at det lokale arbejde og de problemstillinger, som de lokale betjente oplever som relevante, skal være udgangspunkt for udarbejdelse af strategier og for prioriteringen af indsatsen. Fra Holland understreges det endvidere, at politiet skal have et indgående kendskab til lokale forhold, spændende fra viden om mulige samarbejdspartnere, om forskellige befolkningsgruppers autoritetsstrukturer og til de unges gruppesammenhænge. Den norske evaluering fremhæver, at politiet skal være synligt, både i den forstand, at de skal være

kendte og stå til rådighed, men også ved åbent at fremlægge strategier og dele viden og analyser med andre involverede parter. Det gælder ikke mindst i sociale og etnisk sammensatte boligområder, hvor det ikke altid er ét værdisæt, alle beboere og politiet deler. Her er synlighed og fleksibilitet og vilje til dialog helt afgørende.

Kortlægning og analyse

For at tilrettelæggelsen af indsatsen kan rette sig mod de konkrete problemer, må analyse af problemernes karakter og omfang prioriteres højt. Kortlægning og analyse omfatter både kvantitativ afdækning af problemernes omfang, men i lige så høj grad kvalitativ undersøgelse af deres karakter. På den baggrund kan indsatsen tilpasses problemerne. I Haag har det betydet, at man kan opstille profiler for individuelle lovovertrædere og en typologi for grupper, og derefter differentiere indsatsen alt efter den enkeltes eller gruppens karakter. Erfaringerne fra Holland tyder endvidere på, at dette arbejde forudsætter, at der både afsættes personale inden for politiets egne rækker og periodevis tilknyttes eksterne specialister med andre kompetencer end de politimæssige. Erfaringer fra Norge viser, at kortlægning også kan foregå i samarbejde med kommunen eller være en integreret del af det øvrige politiarbejde. Alle anbefalinger går i retning af, at kompetenceudvikling er afgørende for at kunne varetage sådanne for politiet forholdsvis nye opgaver.

Samarbejde med eksterne parter

Samarbejde udadtil er desuden væsentligt på mange niveauer. Her kan nævnes norske erfaringer med at inddrage forældre, og hollandske erfaringer med at inddrage minoritetsgruppens egne sammenslutninger. I begge forhold gælder det, at et vigtigt mål med at inddrage disse parter er ansvarliggørelse og medindflydelse. Et sådant samarbejde kræver vilje fra politiets side til at indgå i dialog, vilje til at dele viden, når samarbejdet bliver formaliseret og forpligtende, og tillid til, at andre parter kan være ansvarlige over for fælles beslutninger. Også i den forbindelse er de norske erfaringer fra bydelspolitiet vedrørende synlighed helt afgørende. Hvis politiet skal have en central placering og ikke opleves som en unødigt påtrængende kontrolinstans, er det vigtigt, at politiet er synligt, og at målsætninger og strategier lægges åbent frem. Det giver lokalsamfundet en mulighed for, på sin side at forholde sig til politiets arbejde på en kvalificeret måde.

Litteratur

Andersen, U. R. & F. Andersen (1997): "Bandeland". CDR Forlag. Aarhus.

Andersson, M. (2000): "All Five Fingers are not the Same: Identity work among ethnic minority youth in an urban Norwegian context". University of Bergen. Bergen.

Bay, J. (1999): "Endnu et kriminalpolitisk trylleord – gadebander". I: *Kriminalistisk Årbog 1999*. Københavns Universitet. København.

Banerjee, B. et al. (2000): "Peering into the Debate: Dutch Society and Moroccan Youth",
<http://www.humanityinaction.org/2000/65.htm>

Barne- og Familiedepartementet (1999): "Handlingsplan mot barne- og ungdomskriminalitet", St. melde nr. 17 1999-2000.
<http://odin.dep.no/bfd/norsk/publ/stmeld/004005-044001/indexhov006-b-f-a.html#2.5>

Bjørgero, T. (2002): "European perspectives on youth violent groups and gangs", Lecture at *Gangs and disturbing youth groups*, Brøndby Park Hotel 7.-8.3.

Bjørgero, T. og Y. Carlsson (1999): "Vold, rasisme og ungdomsgjenger. Forebygging og bekjempelse", Tano Aschehoug.

Bjørgero, T., Y. Carlsson og T. Håland (2001): "Generalisert hat – polariserte fellesskap", NIBR, Oslo.

Diken, B. (1998): *Strangers, Ambivalence and Social Theory*. Lancaster.

Carlsson, Y. (2002): "Violent youth groups. Strategies for prevention and intervention within the Scandinavian welfare state", Lecture at *Gangs and disturbing youth groups*, Brøndby Park Hotel 7.-8.3.

Decker, S. H. (1996): *Life in the gang: family, friends, and violence*.

Driessen, B. (2002): "Target-group-focused-perpetrator-approach. Unity in Compulsion and Pressure", Presentation at *Gangs and disturbing youth groups*, Brøndby Park Hotel 7.-8.3.

Ekspertsgruppen om Ungdomskriminalitet (2001), "Rapport om Ungdomskriminalitet", København

Falck, S. (2002): "Barne- og ungdomskriminalitet i Norge på nittitallet", Det Kriminalitetsforebyggende Råd (KRÅD). Oslo.

Hage, P. (1998): "Forskning om ungdomskriminalitet", http://www.krad.dep.no/forskning/rapporter_ungkrim.htm

Hakkert, A., A. Wijk, H. Ferwerda, T. Eijken (2001): "Group Criminality". I: *The Eurogang Paradox*, s. 221-231. Klein, Kerner, Maxson and Weitekamp (eds.). Kluwer Academic Publishers. Dordrecht.

HALT 1997: "Information about Halt Bureaus and Halt Nederland", HALT Netherlands. Leiden. The Netherlands.

Hortemo, O. (2002): "Experiences from Kristiansand. Cooperation across professions", Presentation at *Gangs and disturbing youth groups*, Brøndby Park Hotel 7.-8.3.

Huizinga, David & Schumann, Karl F. (2001): "Gang Membership in Bremen and Denver: Comparative Longitudinal Data". I: *The Eurogang Paradox*, s. 231-246. Klein, Kerner, Maxson and Weitekamp (eds.). Kluwer Academic Publishers. Dordrecht.

Jankowski, M S (1991): "Islands in the Streets: gangs and American urban society". University of California Press. Berkeley.

Kersten, Joachim (2001): "Groups of Violent Young Males in Germany". I: *The Eurogang Paradox*, s. 247-256. Klein, Kerner, Maxson and Weitekamp (eds.). Kluwer Academic Publishers. Dordrecht.

Klein, Kerne, Maxson and Weitekamp, eds. (2001): *The Eurogang Paradox: Street Gangs and Youth Groups in the U.S. and Europe*. Kluwer Academic Publishers. Dordrecht.

Koch, I (1999): "Vildledende og sjusket rapport om gadebander". I: *Social Kritik* nr. 65-66. København.

Kyvsgaard, B. (2002), "Kriminalitet og national oprindelse 2000", Justitsministeriet, København

Lie, E.M. (2001): "Indvandrere og kriminalitet", <http://sos-racisme.no/politik/innkrim/eml.htm>

Maxson, C. L. (2001): "A proposal for multi-site study of European gang and youth groups". I: *The Eurogang Paradox*, s. 299-307. Klein, Kerner, Maxson and Weitekamp (eds.). Kluwer Academic Publishers. Dordrecht.

Næss, E. (1999): "Vold er ære, kriminalitet er penger "K"-gjengen om seg selv", Oslo

Næss, E. (2001): "Raske penger og rykter om bråk. Norske gutter forteller", Det Kriminalitetsforebyggende Råd (KRÅD). Oslo.

Pedersen, F. R. og A. Leleur (1999): "Hundeslædeprojektet. Et ungdomskriminalitetspræventivt projekt ved Politiets Ungdoms Klub (PUK) og Københavns Politis Kriminalpræventive Afdeling", PUK og Københavns Politi – Den Kriminalpræventive Afdeling.

- Pedersen, F. R. og A. Leleur (1999): "Erhvervsmotivering – Unge der kommer videre. Et SSP-projekt i København. Projekt rapport og slutevaluering", Københavns Politi – Den Kriminalpræventive Afdeling
- Sanders, W B (1993): "Gangbangers and Drive-bys: Grounded culture and juvenile gang violence". Aldine De Gruyter. Chicago.
- Sarnecki, J. & T. Petterson (2001): Criminal Networks in Stockholm. I: *The Eurogang Paradox*, s. 257-272. Klein, Kerner, Maxson and Weitekamp (eds.). Kluwer Academic Publishers. Dordrecht.
- Sarnecki, J. (2002): "Intervention in delinquent youth groups from a network analytic perspective", Lecture at *Gangs and disturbing youth groups*, Brøndby Park Hotel 7.-8.3.
- Spergel I. (1995): "The youth gang problem. A community approach", Oxford University Press.
- Stelfox, P. (2002): "A multi agency strategy to address gang violence in Manchester", Unpublished paper distributed at *Gangs and disturbing youth groups*, Brøndby Park Hotel 7.-8.3.
- Sæter, O. (1996): "Bydelspoliti og lokalkultur", Nordisk Tidsskrift for Kriminalvidenskab. Marts 83. Årgang nr. 1.
- Sæter, O. (1997): "Bydelspolitiet i møde med det lokale", Prosjektrapport. Byggforsk, Norges byggforskningsinstitutt.
- Van Gemert, F. og E. Wiersma (2000): "Aanpak groepsriminaliteit" (Tackling group delinquency), Ministry of Justice. The Hague. The Netherlands.
- Van Gemert, F. (2002): "A Dutch Grip on Gangs", Presentation at *Gangs and disturbing youth groups*, Brøndby Park Hotel 7.-8.3.
- Versteegh, P. (2002): "T'riq salama – a problem oriented approach of Moroccan youth (groups)", Presentation at *Gangs and disturbing youth groups*, Brøndby Park Hotel 7.-8.3.
- Veersteegh, P. og J. Wiarda (2002): "From Policy Research to Police Practice", Police Practice & Research. An International Journal. Vol. 1, nr. 2. Forthcoming.
- Waard, J. (1995): "Introduction to the 'Dutch Special'", I: Security Journal. Ministry of Justice. The Haag. The Netherlands
- Søndergaard, P S (1998), Den hårde kerne – om bander og kriminelle grupper af unge.
- Tatum, B. L. (2000): Crime, Violence And minority Youth. Ashgate. Aldershot.

Waters, T. (1999): Crime & Immigrant youth. Sage Publications. California, London

Internetsider

Eurogangs hjemmeside

<http://www.nupi.no/ForskFelles/Eurogang/gang.html>

Kriminalitetsforebyggende Råd (KRÅD). Oslo.

http://www.krad.dep.no/forskning/rapporter_gjengkrim.htm

Ministry of Justice 2000: Justice and Youth in the Netherlands. Juvenile Crime. The Haag. The Netherlands.

http://www.minjust.nl/b_organ/dpjs/engels/brochure2_english.pdf

Voksne for Barn. Hjemmeside.

<http://www.vfb.no/exit>